

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Våld i nära relationer bland samkönade par

Socialarbetares erfarenheter av heteronormativitet i socialt arbete

Jonas Olsson & Rebecka Brorsson

Kandidatuppsats SOPA 63
Aktuell termin VT 2021

Handledare: Henriette Frees Esholdt

Abstract

Author: Jonas Olsson & Rebecka Brorsson

Title: Domestic violence in same-sex couples. Social workers experiences of heteronormativity in social work.

Supervisor: Henriette Frees Esholdt

Assessor: Ulrika Levander

The aim of this study was to explore how heteronormativity influences social work regarding domestic violence in same-sex couples, based off the experiences of social workers. The research we found regarding this subject was limited, especially in Sweden. We wanted to explore the characteristics of domestic violence within same-sex couples. We also wanted to explore how heteronormativity is expressed in domestic violence with same-sex couples and in this field of social work. A qualitative method was used because it enables us to explore the participants' experiences in detail. The data was collected using semi-structured interviews. We interviewed 10 social workers who worked with domestic violence. The social workers came from 7 different organisations, 8 worked in the public sector and 2 in the private sector. Each interview was conducted separately using either Zoom or Skype. Our data was analysed using heteronormativity, which is the traditional idea of norms concerning gender, sexuality and family values. We also used Goffman's theory of stigma, this theory is used to explain the effects of not being a part of the dominant social matrix. Furthermore, we used neo-institutional theory to highlight how heteronormativity is expressed in and shapes social work. After analysing the social workers experiences, the result showed that the domestic violence in same-sex couples was equal to the violence appearing in other couples. However, the violence could feel more hurtful in same-sex relationships due to the double stigmatisation of both being homosexual and abused according to social workers experiences. Their experiences also showed that same-sex couples rarely seek support due to the stigmatisation and the feeling of not being included in this field of social work. Our data also showed that heteronormativity affects the structure of social work. The environment surrounding social work organisations is influenced by heterosexual couples that form the majority of the clients. Therefore, you can argue that social work is influenced by institutionalized heteronormativity.

Keywords: same-sex couples, domestic violence, heteronormativity, social work, LBGTO violence.

Förord

Vi vill tacka våra vänner och familjer som har stöttat oss genom denna stressade period. Vi vill tacka vår handledare Henriette för tips och råd. Till sist vill vi ge ett stort tack till våra deltagare som ställt upp och berättat om sina tankar och erfarenheter. Utan er hade denna studie inte gått att genomföra.

Innehåll

1	Introduktion	5
1.1	<i>Syfte & Frågeställningar</i>	7
1.2	<i>Disposition</i>	7
2	Kunskapsläget	7
2.1	<i>HBTQ-stigmat och våld inom samkönade par</i>	8
2.2	<i>Socialarbetarnas roll</i>	9
2.3	<i>Hur heteronormativitet inverkar på klienter</i>	9
2.4	<i>Sammanfattning av kunskapsläget</i>	10
3	Teoretiskt ramverk	11
3.1	<i>Heteronormativitet</i>	11
3.2	<i>Goffmans stigmatteori</i>	13
3.3	<i>Nyinstitutionell teori</i>	15
4	Metod och metodologiska överväganden	16
4.1	<i>Val av metod, kvalitativ metod</i>	16
4.1.1	<i>Val av insamlingsmetod</i>	17
4.2	<i>Urvalsprocess</i>	17
4.3	<i>Genomförande av intervjuerna</i>	18
4.4	<i>Metodens tillförlitlighet</i>	19
4.5	<i>Bearbetning och analysmetod</i>	20
4.6	<i>Forskningsetiska överväganden</i>	21
5	Resultat och analys	22
5.1	<i>Hur karakteriseras våld i nära relationer i samkönade par?</i>	22
5.2	<i>Hur präglar heteronormativitet samkönade pars VIN-problematik?</i>	26
5.3	<i>Hur präglar heteronormativitet det sociala arbetet med VIN?</i>	31
6	Sammanfattning och diskussion	37
6.1	<i>Analysresultat</i>	37
6.2	<i>Diskussion</i>	38
	Referenslistan	41
	Bilaga 1	44
	Bilaga 2	45

1 Introduktion

I denna uppsats undersöker vi socialarbetares erfarenheter gällande våld i nära relationer bland samkönade par och hur heteronormativitet kan prägla denna problematik.

I socialtjänstlagen (2001:453) kapitel 5 §11 andra stycket står det: “Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.”. Lagen är tydlig med att socialnämnd och socialtjänst ska agera när det gäller kvinnor som utsätts för våld i nära relationer (VIN). Socialstyrelsen tar dock upp i deras allmänna råd gällande VIN, att könsöverskridande identitet eller uttryck och sexuell läggning bör tas i beaktning av socialnämnden (SOSFS 2014:4). Kön och sexuell läggning tas här i beaktning, men ansvaret läggs på socialnämndens tolkningsföreträdare och innebär ej ett direkt krav. I brottsbalken (1962:700) kap 4 §4a andra stycket framkommer lagen om grov kvinnofridskränkning som kan tillämpas om en man utsätter en kvinna för upprepade kränkningar. Vi har inte funnit en motsvarande lag för andra könsidentiteter. Nya lagliga förstärkningar och debatter kring nya policyer har bidragit till att lyfta våldsutsatta kvinnor till en prioriterad samhällsgrupp (Ekström 2018a).

Könsuppdelning är något Mattsson (2013) diskuterar inom våldsmotsverkande enheter och hur det förstärker uppdelning av offer och våldsutövare, samt gränsen mellan män och kvinnor. Könsintegrerade verksamheter fungerar som ett alternativ för att motverka uppdelning och skapa ett gemensamt sammanhang. Dock riskerar könsintegrerade verksamheter att osynliggöra våldet mellan män och kvinnor. Därför är det viktigt att behålla ett feministiskt förhållningssätt, i detta fall beakta våldet mot kvinnor, i könsintegrerade arbeten. Tendensen att rollerna, män som våldsutövare och kvinnor som offer, även förstärks inom behandling förstärker ytterligare bilden av VIN som ett problem mellan män och kvinnor.

Hur arbetsstrukturen bidrar till definitionen av VIN diskuterar Ekström (2018a). Specialisering inom socialtjänsten försvåra det holistiska förhållningssättet för socialarbetare, detta syns genom bristande förståelse och kunskapsflöde mellan de olika avdelningarna. Specialistuppdelningen mellan enheter kan leda till kommunikationssvårigheter vilket motverkar en gemensam konsensus. För våldsutsatta kvinnor kan detta innebära osäkerhet i kontakten med socialtjänsten, då möjlighet till stöd kan kännas oklar och otillgänglig. Denna strukturering av socialt arbete bidrar till en avsmalning av definitionen våldsoffer. Detta gör att

färre kvinnor söker eller får hjälp, på grund av att de inte passar in eller känner igen sig i definitionen som våldsoffer (Ekström 2018a).

Våldsoffers osäkerhet i att ta kontakt med socialarbetare är något som belyses av Barnes och Donovans (2020) när de problematiserar att HBTQ-våldsoffer fortfarande är till stor del osynliga i det sociala arbetet samt i policyer kring VIN. Trots ökningen av forskning inom just HBTQ-pars VIN-problematik, präglar heteronormativitet det sociala arbetet. Heteronormativitet är föreställningen om att det bara finns två biologiska kön och att dessa ska komplettera varandra (RFSL Ungdom 2020). Heteronormativitet utgår ifrån att människor lever i heterosexuella relationer. Denna aspekt bidrar till att HBTQ-personer inte känner sig delaktiga genom bristande representativitet och hellre söker individuell hjälp hos andra privata stöd- eller intresseorganisationer (Barnes & Donovans 2020). Därför behöver expertisen inom VIN inkludera ett HBTQ-perspektiv. Att klienter söker sig till olika verksamheter, visar på att både privata och offentliga aktörer eventuellt kan bidra med olika kunskaper om VIN. RFSL redovisar siffror som beskriver HBTQ-personers utsatthet av VIN (Holmberg, Jacobson & Stjernqvist 2008). Resultatet visade att majoriteten av de som hade varit utsatta för våld, hade utsatts i en samkönad relation. 33 procent av fallen som hade blivit utsatta av VIN var lesbiska kvinnor och 46 procent av fallen var homosexuella män. I 91 procent av fallen med homosexuella män var förövaren en homosexuell man.

Framställningen i lagar och forskning av VIN som ett heteronormativt problem, samt att definitionen av våldsoffer smalnas av och blir mer heteronormativ genom expertis, bidrar till att samkönade par uppmärksammas och syns mindre i arbetet med VIN. Detta trots att det finns forskning som visar på utbredning av VIN och behovet av stöd bland samkönade par. Därför vill vi undersöka hur heteronormativitet präglar socialarbetares arbete med VIN, med ett specifikt fokus på arbete med samkönade par. Förhoppningsvis kan denna undersökning synliggöra hur heteronormativitet kan ta form i offentliga och privata aktörers jobb med socialt arbete inom VIN och uppmärksamma heteronormativa föreställningar. Genom att belysa dessa föreställningars inverkan på det sociala arbetet kan vi som framtida socionomer utmana dessa och bredda synen för hur VIN-problematik kan se ut och ska bemötas.

1.1 Syfte & Frågeställningar

Mot ovanstående bakgrund vill vi i denna studie undersöka hur heteronormativitet präglar socialt arbete med våld i nära samkönade parrelationer utifrån socialarbetares erfarenheter. Mer konkret vill vi med utgångspunkt i socialarbetares erfarenheter undersöka frågeställningarna:

- Hur karakteriseras våld i nära relationer i samkönade par?
- Hur präglar heteronormativitet samkönade pars VIN-problematik?
- Hur präglar heteronormativitet det sociala arbetet med VIN?

1.2 Disposition

Nedanför kommer följande delar att redogöras: *Kunskapsläget*, som beskriver tidigare forskning. *Teoretiskt ramverk*, där vi redogör för de teorier vi använder i vår analys. *Metod och metodologiska överväganden*, illustrerar hur vi gått till väga i arbetet. *Resultat och Analys*, här redogör vi för vår empiri tillsammans med relevanta teorier. *Sammanfattande diskussion*, här sammanfattar vi vår undersökning och resultat. Vi reflekterar även kring utförandet och hur vår undersökning bidragit till forskningsområdet.

I vår studie definierar vi våld som alla typer av handlingar med avsikt att skada den andra, exempelvis: emotionellt, fysiskt, psykiskt, ekonomiskt och sexuellt våld.

Vid genomförande av denna studie har samtliga författare deltagit i alla delar av studien. Arbetsuppgifter har fördelats jämnt men har alltid följts upp av genomläsning och respons från den andre. Båda författarna har god insyn i samtliga delar av studien.

2 Kunskapsläget

I detta avsnitt presenteras forskning som finns kring VIN bland samkönade par. Vi redogör också för forskning om hur socialtjänst arbetar. Det sista avsnittet presenterar forskning kring hur heteronormativitet inverkar på HBTQ-personers liv samt deras kontakt med socialtjänst. Ett övergripande tema i forskningen är hur heteronormativitet präglar arbetet med VIN samt HBTQ-personers möjligheter att ta hjälp. HBTQ-rörelsen känner sig inte välkomna i den heteronormativa kontext som socialt arbete präglas av.

Sökorden våld i nära relationer, intimate partner violence, social worker, LGBTQ couples, samkönade parrelationer med mera har använts vid sökning av kunskapsläge. Sökningarna har gjorts på Pubsearch. Vi har utgått från peer reviewed litteratur.

2.1 HBTQ-stigmat och våld inom samkönade par

Morgan et al. (2016) skriver om hur kön och sexualitet inverkar på hur människor söker hjälp för VIN. Studien visar att män och kvinnors rädslor inför att avslöja en våldsutsatt relation skiljer sig. Kvinnor var rädda för konsekvenser, som bestraffningar från våldsutövaren, att förlora vården av barn och känsla av skam. Mäns rädslor kretsade kring att ett avslöjande utmanade deras uppfattning av maskulinitet. För homosexuella män kunde även rädslan kopplas till internaliserad homofobi. Studien visade att män inte nödvändigtvis är motvilliga till att söka hjälp. Problemet är att de inte sammankopplar deras erfarenheter till VIN, oavsett om de är offer eller våldsutövare. De sammankopplar inte heller psykiska symtom (stress, depression) som konsekvenser av VIN. Undersökningen påvisar också att kvinnor var mer benägna att söka både professionell och privat (familj, vänner) hjälp. Män var mer beskyddande om sitt privatliv och undvek i större utsträckning privat hjälp. Homosexuella män var särskilt representerade i denna grupp och sökte helst hjälp på specialiserade sexualkliniker där det fanns en högre sekretess och en större acceptans för deras sexualitet.

Tendensen att söka stöd där det upplevs finnas större acceptans gällande deras sexualitet och kön visas även hos HBTQ-kvinnor enligt Turell och Herrmann (2008). Författarna menar att VIN är en anonym fråga inom HBTQ-rörelsen. HBTQ-kvinnor söker oftast när det gäller VIN stöd på informellt och privat håll, exempelvis familj och vänner. Kvinnorna vänder sig ofta till sin privata sfär av HBTQ-rörelsen innan man eventuellt vågar söka stöd hos offentliga delar inom rörelsen. Studien menar att HBTQ-rörelsen behöver öppna upp en diskussion om VIN för att stötta medlemmar som är utsatta. Ett strukturellt hjälparbete inom detta område behöver upprättas som erbjuder långvarigt och funktionellt stöd för HBTQ-personer som utsätts för VIN.

Finneran et al. (2012) skriver att nyligen gjorda studier pekar på att våld mot män i nära relationer förekommer oftare där partnern är en man. Detta innebär att män i samkönade relationer har större risk till att bli utsatt för våld än män som befinner sig i icke samkönade relationer. Författaren analyserade följande kategorier: upplevt fysiskt våld, begått fysiskt våld, upplevt sexuellt våld och begått sexuellt våld, samt hur detta påverkas av heteronormativt socialt tryck. Studiens resultat visade att risken för VIN ökade i alla länder när erfarenhet av

internaliserad homofobi, homofobisk diskriminering och heteronormativitet fanns hos deltagarna (Finneran et al. 2012).

2.2 Socialarbetarnas roll

Ekström (2018b) skriver om socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor. Studien visar att beroende på vem klienten har som ansvarig socialarbetare kan utfallet av vilken hjälp klienten får variera kraftigt. Variationen påverkas även kraftigt av vart i landet man söker hjälp. Assistans till våldsutsatta kvinnor är ett brett fält och många fler aktörer än socialtjänsten finns på området. Problemet är att gränsdragningen för vilken aktör som ansvarar för vilket område är otydlig. Detta kan bidra till att socialarbetare på socialtjänsten lägger över ansvaret på en annan aktör eller på klienten själv, vilket placerar klienten i en oklar och osäker position.

Fagerberg, McKee och Paulsen (2020) undersöker också socialarbetares inverkan på klienter. Studien undersöker hur funktionell dumhet präglar socialarbetares arbetsdag. Funktionell dumhet innebär oreflexivt tänkande i arbetsuppgifter, man följer arbetsplatsens rekommendationer utan att reflektera över sitt agerande. Resultatet visade att socialarbetare kände igen sig i de föreslagna områdena: Förtvivlan, cynism och auktoritet. Många hänvisade till området hälsa som en anledning till funktionell dumhet. Att lägga för mycket kraft och tid på arbetet kan leda till överansträngning, vilket kan kopplas till socialarbetarnas känsla av förtvivlan. Många menade också att reflexivt tänkande inte gav någon effekt då det inte fanns utrymme inom organisationens arbetsform och arbetsbörda. Detta tyder på en cynisk attityd till reflexivt tänkande samt att auktoritet inverkar på arbetsutrymmet genom arbetsbelastning. Resultatet visar att arbetsförhållandena påverkar socialarbetarnas reflexiva tänkande och att episoder av funktionell dumhet är en strategi för att ta sig igenom arbetsdagens utmaningar.

2.3 Hur heteronormativitet inverkar på klienter

Rogers (2019) diskuterar hur de biologiska könsnormerna och heteronormativitet som finns inom diskursen av VIN påverkar och gör det svårt att identifiera sig utifrån ett transperspektiv. Resultatet visar att tvångskontroll präglar transpersoners upplevelser av VIN. I artikeln definieras begreppet tvångskontroll som ett verktyg för att kontrollera och bevara könsrollerna. Resultatet tyder på att behovet av tvångskontroll förekommer på individnivå, det vill säga oberoende om man är cisperson (när en person upplever att det biologiska könet stämmer överens med det juridiska, sociala och upplevda könet) eller transperson. Detta har rötter i de

heteronormativa strukturer och system som finns och historiskt funnits i samhället (Rogers 2019).

Pollitt et al. (2019) skriver om hur heteronormativitet inverkar på unga HBTQ-personers liv. Resultatet visar att det krävs mindre avvikelse i det normativa könsuttrycket för att män ska börja betraktas som icke heterosexuell. Kvinnor behöver göra större avvikande för att betraktas som icke straight. Detta tydliggör hur maskulinitet är starkt kopplat till sexualitet, vilket förklarar varför mäns avvikande synliggörs tydligare. Heteronormativitet påverkar även samkönade relationer, vilket innebär att sexualitet kopplas till den biologiska manliga könsnormen. Det innebär att män som identifierar sig som homosexuella oftast attraheras av normativt maskulina män, medan kvinnor som identifierar sig som homosexuell/bisexuell är öppna för att ingå relationer med män. Detta är ett normativt beteende enligt artikeln, att eftersträva en partner som uppfyller könsnormerna är att eftersträva heteronormativitet. Förvirring och instabilitet är begrepp som traditionellt sett sammankopplats med femininitet. Artikeln menar att högre acceptans för kvinnor att ha flytande sexualitet hänger ihop med samhällsbilden av femininitet.

Lorenzetti et al. (2017) skriver om riskfaktorer för HBTQ-personer och identifierar dem. Samhällsfaktorer: heteronormativitet, heterosexism, stigma kring sexualitet, traditionella könsnormer och sexualitetsnormer. Individuella faktorer: tidigt upplevd stigmatisering och homofobisk kränkning, vilket kan leda till social exkludering och isolering. Resurs faktorer: att det inte finns utvecklade sociala stödresurser för våld i HBTQ-relationer. Artikeln menar att dessa faktorer inverkar på intima HBTQ-relationer och att bristande kunskap och stödinsatser förhindrar att ett förebyggande arbete genomförs. Dessa faktorer riskerar även att leda till ett förvärrat våld inom HBTQ-rörelsen. Artikeln problematiserar även det faktum att teorier om och arbete med VIN utgår från ett heterosexuellt perspektiv, vilket är ineffektivt och exkluderande mot HBTQ-personer. Arbetet bör även implementeras på en allmän samhällsnivå för att minska ovan nämnda riskfaktorer och höja HBTQ-personers rättigheter och livskvalité.

2.4 Sammanfattning av kunskapsläget

Våld bland samkönade par är ett område som det inte finns mycket forskning om. Utifrån det lilla kunskapsläget vi kunde hitta är forskningen internationell och berör inte en svensk kontext. De enda exemplen vi har som är svenska berör enbart socialtjänstens arbete och inte samkönade par. Ovanstående kunskapsläge pratar om att samkönade par har svårt att söka hjälp och drar sig hellre till sin privata krets. Forskningen hävdar också att socialt arbete med VIN präglas av

heteronormativitet. Det redogörs även för statistik som illustrerar utbredningen av VIN bland samkönade par. Väldigt lite fokuserar på att undersöka hur våldet ser ut eller upplevs av samkönade par. Enda exemplet är Rogers (2019) som undersöker transvåld och dess tvångsmekanismer. Vi vill med denna undersökning bidra med kunskap, ur en svensk kontext, om socialt arbete med VIN inom samkönade par och heteronormativitet. Vi hoppas även att vår undersökning kommer bidra, utifrån socialarbetares erfarenheter, med kunskap kring hur våld ser ut och upplevs bland samkönade par.

3 Teoretiskt ramverk

Teorierna vi har valt att använda vid analysering av vårt empiriska material är heteronormativitet, stigma och nyinstitutionell teori. Heteronormativitet är i sig inte en teori som någon har myntat utan har ursprung i queerteorin eftersom denna teori är kritisk till heteronormativitet. Vi valde att använda heteronormativitet som teoretiskt ramverk eftersom vårt syfte är att undersöka hur heteronormativitet präglar socialt arbete med våld i nära samkönade parrelationer utifrån socialarbetares erfarenheter. Goffmans stigmatologi är relevant då den förklarar hur människor blir exkluderande genom att sticka ut från normer. Vi har även valt att nämna begreppet minoritetsstress kopplat till stigma då vi anser att detta begrepp är användbart vid analysering av minoritetens utsatthet. Nyinstitutionell teori använder vi för att analysera hur socialt arbete utformas och vad som präglar denna process.

3.1 Heteronormativitet

Heteronormativitet kan ses som en teoretisk sammansättning av ideologierna kön, sexualitet och familj och har sitt ursprung i queerteorin (Oswald et al. 2009, s. 43ff.). Denna teori används för att synliggöra hur sociala konstruktioner skapar normalitet och ifrågasätter värderingarna i dessa konstruktioner. Analysering av heteronormativitet och heterosexuallitet är centralt i queerteorins avslöjande av våra värderingar i samhället och dess inverkan. Queerteorin undersöker hur det heteronormativa tänket gällande vad som är normalt och avvikande skapas utifrån skillnaderna som finns inom binärer. Homosexuallitet och heterosexuallitet tillsammans blir en binär med två värden. Värderingarna dessa två värden får, homosexualitet som avvikande och heterosexuallitet som normalt, har därför makten att kunna reglera och straffa eftersom de avgör vilka som kommer passa in och gynnas i samhället. Värderingarna vi lever med gällande heterosexuallitet och homosexualitet används som en metod för att få personer att

vilja passa in i den heteronormativa maktstrukturen (Oswald et al. 2009, s. 43ff.). Heteronormativitet ger bestraffningar till dem som hamnar utanför den sociala konstruktionen som är dominant och de som passar in belönas. Tanken att makten, som heteronormativitet besitter, verkställs av oss själva genom den konstanta övervakning vi utsätts och utsätter andra för i samhället kommer från Foucault (1977, 1978, 1980) (Oswald et al. 2009, s. 45). Detta driver oss till att följa de ledande sociala konstruktionerna. Foucault anses ha gjort en stor del av grunden som queerteorin står på (Oswald et al. 2009, s. 43ff.). Att heterosexualitet ger vissa mer makt, privilegium och resurser än andra kritiserar av queerteorin. Teorin uppmuntrar till att vara kritisk till våra värderingar gällande kön, sexualitet och familj samt undersöka hur dessa inverkar på varandra. Att vi genom våra handlingar kan påverka den heteronormativa makten, göra det normala till det märkliga. Här ser vi hur heteronormativitet är direkt kopplat till queerteorin eftersom heteronormativitet är en ideologisk kod som gynnar traditionella könsnormer, familjevärden och heterosexualitet som alla är svåra att flytta och ändra på.

Det heteronormativa samhälle vi lever i upprätthålls av oss själv genom hur den sociala interaktionen ser ut mellan oss, detta reflekterar sedan vad vi definierar som normativt (Kitzinger 2005). Heteronormativitet konstrueras av hur vi agerar och interagerar, våra sociala konstruktioner skapar det heteronormativa tänket. Denna oavbrutna framställning av heteronormativitet tas för given. Detta skapar privilegium för personer som följer de heterosexuella normerna medan personer som bryter mot dem, bland annat homosexuella, hamnar i ett underläge och blir socialt exkluderade. Detta görs inte med direkt avsikt, människor sprider de termer som de anser vara normala. Dessa heteronormativa termer kan däremot utan avsikt vara förtryckande mot dem som inte passar in i heteronormen. Interaktionen med andra påverkas när det uppstår ett behov av förklaring och motivering då en person, och det personen gör, inte passar in i den heteronormativa världen.

Heteronormativitet säger att ett par ska bestå av en kvinna och en man men det betyder inte att majoriteten av samhället faktiskt efterliknar detta (Kitzinger 2005). Dock används heteronormativa termer i dagliga sociala interaktioner även om personen möjligtvis inte tillhör den traditionella bilden av hur en familj ska se ut. När någon bryter mot normen, exempelvis heteronormen, blir de problem som kan uppstå synliga. Forskning gjord av Stein och Bonuck (2001) visar på att homosexuella undviker att ta kontakt med sjukvården på grund av anledningar som är kopplade till deras sexualitet (Kitzinger 2005). Detta är till viss del på grund av ren homofobisk diskriminering av de professionella från sjukvården men många har en negativ upplevelse på grund av den vardagliga heterosexismen, att de termer som används är rotade i att alla är heterosexuella (Kitzinger 2005). Återskapande av heterosexism sker

automatiskt och utan eftertanke, allra mest där det inte uppstår något avvikande i de sociala interaktionerna. Dessa dagliga interaktioner som sker vid återskapandet av heteronormativitet och den vardagliga heterosexismen blir på detta sätt även osynliga eftersom det som händer anses normalt och familjärt.

I vår studie använder vi oss av heteronormativitet för att analysera hur det präglar socialt arbete med våld i nära samkönade par utifrån socialarbetares erfarenheter. Vi analyserar även hur socialarbetarnas utsagor präglas av heteronormativitet.

3.2 Goffmans stigmatteori

Goffman (1982, s. 11ff.) definierar stigma som när någon inte passar in på våra förväntningar. Vi människor kategoriserar hela tiden och vi gör det bara genom ett ögonblick. Genom att se en människa skapar vi genast en bild och förväntan över hur personen ska uppföra sig eller vad personen har för egenskaper. Dessa kategoriseringar och förväntningar är omedvetna för oss, de synliggörs bara när en person inte passar in i den bild som förväntas av personen. Denna förväntan benämner Goffman som den virtuella skenbara identiteten, vilket baseras på erfarenheter av hur personer ska bete sig i en viss miljö, som sedan skapar våra förväntningar på människor. När en människa inte passar in i den förväntade bilden reduceras hen till en utstött människa. Att stämplas på detta sätt menar Goffman utgör ett stigma. Man betraktas besitta ett handikapp, oförmåga eller oduglighet. Goffman benämner detta som att det finns "en speciell diskrepans mellan den virtuella och den faktiska identiteten" (Goffman 1982, s. 12), att det finns en avvikelse mellan den förväntade och faktiska personligheten. Denna avvikelse behöver dock inte automatiskt vara negativ (Goffman 1982, s. 11ff.). Om en förväntan är negativt laddad men avvikelsen utgör en positiv förändring skapar detta även en positivare bild av personen. En negativ avvikelse brukar dock bestå av en konstant egenskap som anses negativ mot idealet, exempelvis att vara homosexuell i en heteronormativ miljö. En central del av benämningen stigma är dess relation till något annat, ett stigma står alltid i förhållande till något. Därför kan en egenskap i en grupp utgöra ett stigma men som en bekräftelse i en annan grupp, exempelvis att vara kriminell i samhället kontra att vara kriminell i egna gänget. Ett stigma består därför i verkligheten av en speciell relation mellan ett attribut och ett mönster.

Goffman pratar om tre huvudavskiljande stigman: första består av kroppsliga defekter, vilket innebär avvikande från den förväntade kroppsliga bilden som exempelvis ett handikapp (Goffman 1982, s. 14f.). Andra består av befläckad personlig karaktär, exempelvis avvikande åsikter, trosföreställningar eller onaturliga lidelser, exempelvis homosexualitet. Tredje består

av tribala stambetingande avskiljanden: exempelvis: hudfärg, religion och nationell tillhörighet. Stambetingande stigmat förmedlas ofta vidare mellan generationer.

När en person avviker på ett stigmatiserat sätt avhumanisera vi och diskriminerar personen omedvetet (Goffman 1982, s. 14f.). Vi utvecklar strategier för att avvisa personen och det som vi föreställer att hen står för. Vi sprider även dessa strategier och åsikter till andra. Vi rationaliserar en motvilja mot avvikelser, exempelvis homosexualitet som en religiös synd, vilket sedan används som motiv för det avvisande beteendet. Exempelvis kan vi slentrianmässigt använda uttryck som "idiot" till en person som representerar den skillnaden vi inte uppskattar utan att tänka på vilka associationer dessa uttryck har. Detta är ett exempel på hur man tillskriver flera oönskade egenskaper till en oönskad egenskap. Detta agerande rättfärdigas baserat på den stigmatiserade personens avvikelse.

Goffman pratar om två olika distinktioner på stigma (Goffman 1982, s. 13f.). Ett stigma kan vara uppenbart och synligt, *misskrediterad*. Eller dolt och inte direkt definierbart, *misskreditabel*. Detta kan inverka på hur en stigmatiserad individ hanterar sitt stigma eller blir bemött av andra. Dock påpekar Goffman att en stigmatiserad individ sannolikt upplever båda dessa sorters stigma och han drar ingen större skillnad mellan dem i sitt vidare resonemang.

Det finns olika sätt den stigmatiserade kan hantera sin position (Goffman 1982, s. 16ff.). Personen kan stå emot och inte se sig själv som avvikande. Men vanligast är att personen har samma åsikter som övriga miljön hen tillhör. Därav kan personen besitta en underbyggd känsla av att inte accepteras och att andra egentligen inte vill umgås. Vanligt att man känner skam och vill ignorera sina tillkortakommanden. Man förtrycker sin skam och ignorerar egenskapen man besitter. Goffmans exempel indikerar på att detta är oftast vanligare när det rör sig om ett dolt, *misskreditabel*, stigma (Goffman 1982, s. 19ff.). Man kan även skylla sin position på sina attribut, att man använder stigmat som en sköld för att slippa ansvaret, ofta vanligare vid ett synligt, *misskrediterad*, stigma. Exempelvis jag är blind därför kan jag inte gå ut och träffa människor. Det är även vanligt att isolera sig för att slippa skammen av att sticka ut och möta de andra normala. Man tänker att de andra dömer en och ser en endast utifrån en sak, exempelvis brottsling (Goffman 1982, s. 22ff.). Man värderar ofta hur man ska ställa sig till sin omgivning, ska man visa eller inte visa (Goffman 1982, s. 50).

Minoritetsstress är ett begrepp som är relevant när man pratar om stigma (Meyer 1995). Begreppet beskriver den psykologiska stress som minoritetsgrupper känner utifrån det stigma de utsätts för genom att inte tillhöra normen.

I vår analys går vi bland annat in på Goffmans stigmakategori *befläckad personlig karaktär* eftersom denna kategori enligt Goffman innefattar homosexualitet och vi har fokus på

samkönade par i vår studie. Vi kommer även ta upp begreppet *Minoritetsstress* i vår analys eftersom samkönade par utgör en minoritet i ett heteronormativt samhälle. Goffmans teori används för att analysera hur stigma kan synas inom området VIN och framför allt inom samkönade par.

3.3 Nyinstitutionell teori

Nyinstitutionell teori uppkom från Meyers och Rowans (1977) och DiMaggios och Powells (1983) artiklar som är ansedda som grundarna bakom teorin (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 63). Meyers och Rowan ville undersöka hur det kom sig att organisationer inom samma bransch var slående homogena och att detta speglar både nationellt och internationellt (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 64ff.). De kom fram till att en organisation har en formell struktur som speglar de myter och formella krav som finns kring hur en organisation ska se ut. Detta fungerar som en legitimerande bild utåt för organisationen, men den samordnar och strukturerar inte själva arbetet. För att en organisation ska överleva måste den anpassa sig efter de normer som finns bland dess medlemmar och omgivning, därför är det nödvändigt att den struktureras efter omvärldens myter. Detta menar författarna avgör hur en organisation strukturerar sitt arbete.

DiMaggio och Powell utvecklade dessa tankar och myntade begreppet *organisationsfält* (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 73ff.). Med detta menas det fält som en organisation och andra liknande organisationer inom samma bransch tillhör. Inom fältet ryms allting som berör organisationerna, samt hur organisationerna berör varandra. Inom fältet skapas normer och värderingar som definierar fältet. Detta gör att en homogenisering sker, att organisationerna börjar likna varandra genom att man börjar följa samma normer och värderingar för att inte sticka ut från fältet (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 76ff.). DiMaggio och Powell menar att homogenisering beror på *institutionell isomorfism*, som innebär en process där en organisation måste anpassa sig efter de normer som finns inom fältet (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 78ff.).

Det finns tre olika typer: tvingande isomorfism, innebär regler och krav som ställs på organisationen (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 78ff.). Kan komma från staten genom lagar eller att ledande organisation ställer krav på mindre organisationer att följa vissa regler. Imiterande isomorfism, att nya organisationer härmar andra etablerade företag för att säkerställa resultat och slippa tänka ut nya lösningar eller struktureringar. Normativ isomorfism, uppkommer genom att utbildning och profession definiera vilka normer och ideal som ska råda inom ett yrke (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 80ff.). Detta förstärks genom att utövarna går samma utbildning, samma fortbildningar och byter positioner med varandra inom samma bransch. Man

utvecklar en gemensam tradition. Därför är socialisering en drivande kraft i isomorfismen. Detta skapar en identitet och legitimitet för yrket. Isomorfism bidrar till att en organisation etablerar sig på ett fält och lättare kan samarbeta med andra aktörer på fältet (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 82f.). Företag blir därmed mer framgångsrika och överlever lättare. Det är därför viktigt att ha ett liknande vokabulär med resten av branschen, annars riskerar man att sticka ut och anses nonchalanta.

Nyinstitutionell teori har, till skillnad från övriga teorier i vårt ramverk, fokus på hur institutionella krafter påverkar olika organisationers sätt att fungera. Vi valde teorin för att kunna belysa om och hur rådande normer för att motverka heteronormativitet påverkar det sociala arbetet med våld i nära relationer. Vi är nyfikna på hur strukturen ser ut och vad som eventuellt präglar detta.

4 Metod och metodologiska överväganden

Detta avsnitt presenterar hur vi har genomfört denna studie. Vi presenterar: val av metod, urvalsprocess, genomförande av intervjuerna, metodens tillförlitlighet, bearbetning och analys samt forskningsetiska överväganden. Vi har valt en kvalitativ metod eftersom det bäst kunde ge svar på vårt syfte och frågeställningar.

4.1 Val av metod, kvalitativ metod

Vi vill i denna studie undersöka socialarbetares erfarenheter av att arbeta med VIN och få kunskap kring hur detta ser ut med samkönade par. Vi vill mer på djupet undersöka socialarbetares tankar och upplevelser kring ämnet. Kvalitativ ansats ger oss möjligheten att komma åt en kunskap mer på djupet och få en djupare inblick inom området. Kvalitativ metod är ett bra tillvägagångssätt att analysera upplevelser, beslutsfattanden och tankar (Ahrne & Svensson 2015a, s. 10ff.). Metoden öppnar även möjligheten att analysera värderingar och normer ur en kontextuell aspekt, med andra ord upptäcka samhällslivets mekanismer. Kvalitativa metoder är också bra för att få förståelse av utsatta grupper perspektiv och livsomständigheter. Utifrån vår studie kan vi analysera socialarbetares upplevelser av VIN i samkönade par och analysera dessa resonemang utifrån större samhällsnormer, i vårt fall heteronormativitet. I kvalitativ metod ligger huvudfokus på deltagarnas perspektiv vilket styr empirins utformning och innehåll (Bryman 2018, s. 487f.).

4.1.1 Val av insamlingsmetod

Vi anser att den bäst lämpade insamlingsmetoden i vår studie är intervjuer. Detta eftersom vi är ute efter socialarbetares aktuella tankar, erfarenheter och upplevelser. Intervjuer kan vara användbara för att fånga upp kunskap gällande sociala förhållanden och individers upplevelser i en social miljö, till exempel en organisation där socialarbetare har erfarenheter av våld inom nära samkönade par (Ahrne & Eriksson-Zetterquist 2015, s. 34f.). Vår empiri speglar deltagarnas tankar och uppfattningar som uppkom under intervjutillfället, därför kan inte empirin förmedla helhetsbilden av forskningsämnet men kan bidra med relevanta insikter.

Intervjuer kan vara uppbyggda på olika sätt, de kan vara strukturerade, semistrukturerade och löst strukturerade (Ahrne & Eriksson-Zetterquist 2015, s. 37). Vi valde att genomföra semistrukturerade intervjuer för att ge intervjupersonerna utrymme att konstruera sina svar utifrån deras egna begrepp och tankegångar, att inte bli för styrda av en struktur som är präglad av vår förförståelse (Bryman 2018, s. 562ff.). En förförståelse vi hade var att få samkönade par sökte hjälp, för att förhindra förförståelsens inverkan på intervjun försökte vi ställa öppna frågor (Ahrne & Eriksson-Zetterquist 2015, s. 38). Vid semistrukturerade intervjuer kan vi även utgå från en viss mall, en intervjuguide, för att underlätta och säkerställa att fokuset stannar runt vår studies ämne (Kvale & Brinkmann 2014, s. 172). Vi utformade vår intervjuguide med ett tratt-tänk i åtanke, mer allmänna frågor i början för att få bakgrundsinformation om enheten vi intervjuar för att sedan smalna av till mer fokuserade frågor kopplat till våra frågeställningar. En pilotintervju genomfördes för att testa vår intervjuguide, om ordningen på frågorna fungerade, trots att följdfrågor ställdes utifrån intervjupersonens resonemang (Kvale & Brinkmann 2014, s. 93f.). Pilotintervjun var även bra för att kontrollera om frågorna kunde förstås och om vi fick svar på forskningsfrågorna utan att ställa ledande frågor. Detta bidrog till att vi var mer förberedda inför intervjuerna och höjde kvaliteten på intervjuerna (Kvale & Brinkmann 2014, s. 141).

4.2 Urvalsprocess

Vi har använt ett målstyrt urval, vilket innebär att vi utgick från vårt syfte och frågeställningar i vårt urval (Bryman 2018, s. 498f.). Eftersom intervjupersonerna behövde uppnå vissa krav för att kunna besvara vårt syfte: jobbar med VIN-problematik och möter samkönade par, passade denna urvalsprocess till vår studie. Då detta är en studentuppsats är tidsramarna för undersökningen begränsad samt att vi som studenter inte har resurser att garantera ett specifikt urval. Därför behövde vi även delvis förlita oss på ett bekvämlighetsurval, använda de

intervjupersoner vi kunde få tag i för att hinna samla in den empiri som behövdes till studien (Bryman 2018, s. 505). I urvalsprocessen kan man välja att undersöka liknande miljöer eller miljöer som skiljer sig mer åt (Ahrne & Svensson 2015b, s. 22f.). Vi undersökte olika miljöer för att komma åt eventuella variationer i empirin. På grund av rådande pandemi genomförde vi samtliga intervjuer via Zoom eller Skype företag och behövde därför inte begränsa oss till ett specifikt geografiskt område. Vi mejlade till många olika aktörer som jobbar med VIN, de flesta aktörerna var belägna i Skåne men även i Göteborg och Stockholm. Av dom aktörer som svarade ja är samtliga med i vår studie.

I kvalitativa studier är kvantitet inte det viktiga i empirin, det är att uppnå en mättnad i empirin (Ahrne & Eriksson-Zetterquist 2015, s. 42). Att kunna urskilja kunskap i empirin som är relevant till studiens syfte. Vi ville dock intervjua 8–10 intervjupersoner för att säkerställa en mångfald i empirin. 10 intervjuer genomfördes. Intervjupersonerna kom från både privata och offentliga aktörer, 4 privata och 6 offentliga. 8 av aktörerna var från Skåne och 2 från Stockholm. Samtliga aktörer jobbar med VIN-problematik, några hade mer fokus på offer andra på våldsutövare. Dom flesta jobbade med både män och kvinnor, offer och våldsutövare. Majoriteten av klienterna var mest offer och kvinnor. 2 aktörer hade ett särskilt fokus på arbete med män och våldsutövare. Majoriteten av aktörerna erbjöd samtalsbehandling både i grupp och enskilt. Någon enstaka kunde även erbjuda skyddat boende, dock enbart för kvinnor. Deltagarnas arbetserfarenhet inom den enheten de befann sig i kunde variera kraftigt, från 1–28 år.

4.3 Genomförande av intervjuerna

Förslag på intervjutillfälle och välkomstbrev mejlades ut när en intervjuperson tackade ja till vår förfrågan om de ville delta i vår studie. Där fanns det bland annat information om: studiens syfte, att intervjun genomförs via länk, att det finns möjlighet att avbryta intervjun och att intervjutillfället kommer spelas in. Intervjupersonerna blev tillfrågade vilket tekniskt hjälpmedel de föredrog att använda, därefter skickades inbjudningslänk.

Intervjuerna varierade mellan 40 minuter och 1,5 timme. När inspelningarna startades frågade vi om intervjupersonens samtycke om att få spela in intervjun innan vi gick vidare med att ställa våra frågor. Intervjupersonerna intervjuades en åt gången där vi båda var delaktiga intervjuare, detta bidrog till att vi kunde stötta varandra under intervjun. Nackdel kunde vara att turordningen mellan oss blev oklar och att spår byttes innan den andra hann ställa följdfrågor. Intervjuerna spelades in vilket bidrog till att vi kunde vara mindre fokuserade på att skriva

anteckningar och istället vara mer delaktiga i intervjun (Kvale & Brinkmann 2014, s. 218f.). För att undvika tekniska problem valde vi att spela in på två telefoner. Vi förde lite anteckningar under de semistrukturerade intervjuerna för att hålla reda på vad som sagts och vilka följdfrågor som är lämpliga att ställa utifrån det. För att enklare hålla koll på vilka frågor som ställts och vilka som var kvar ströks frågorna efterhand som de besvarades.

Ibland tyckte intervjupersonerna att intervjufrågorna var för övergripande. Vi försökte då omformulera och förtydliga frågorna, göra dem mer strukturerade (Kvale & Brinkmann 2014, s. 177). Detta gjordes även när intervjupersonerna kom för långt ifrån vårt ämne. Vi försökte alltid hålla frågorna lite öppna för att inte vinkla empirin. Vi tillät det finnas tystnad under intervjuerna för att ge intervjupersonerna tid och möjlighet att tänka ut deras svar. Nickningar gjordes ibland för att visa intervjuaren att vi lyssnade och uppmuntra till ett fortsatt resonemang. I slutet av intervjuerna frågade vi om rekommendationer på verksamheter att kontakta som möjligen kunde bidra med relevanta erfarenheter och kunskaper. Många rekommendationer hade vi kontaktat sedan tidigare. Många som vi har mejlat har inte svarat eller haft tid och möjlighet till att delta. Detta illustrerar varför ett bekvämlighetsurval delvis behövdes för att hinna klart. Intervjupersonerna blev tillfrågade om de var intresserade av att läsa vår färdiga studie vilket alla tackade ja till.

4.4 Metodens tillförlitlighet

Eftersom vi använder en kvalitativ metod är det lämpligt att anpassa de traditionella kvantitativa begreppen *validitet* och *reliabilitet* för att bättre passa in i en kvalitativ kontext (Lind 2019, s. 163ff.). Begreppen syftar till trovärdigheten och generaliserbarheten i de resultat man får fram men eftersom kvalitativ metod bidrar med en empiri som är mer djupgående och inte särskild bred är det lämpligare att använda begreppen: *autenticitet*, *pålitlighet* och *träffsäkerhet* (Lind 2019, s. 163ff.). Autenticitet innebär äktheten i materialet. Att den empiri man tillförskaffat sig återberättas på ett korrekt vis. Pålitlighet innebär att arbetet har utförts på ett konsekvent sätt. Att samtliga delar av tillvägagångssättet redovisats och utomstående därmed har möjlighet att bedöma tillvägagångssättet. Träffsäkerhet betyder att studien förmedlar relevant kunskap kring de ämne som studien varit utformad att undersöka.

För att uppnå *autenticitet* spelades våra intervjuer in för att ha tillgång till de exakta intervjusvaren. Intervjuerna transkriberades sedan för att ordagrant kunna läsa och stryka under intressanta punkter. I analysarbetet har vi försökt förankra våra slutsatser i empirin genom att hänvisa till citat och utifrån detta försöka förhindra att vinkla svaren efter vår förförståelse.

Kvalitativa studier innebär att författaren arbetar och hugger ut delar som anses relevanta, man formar på detta sätt materialet (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 135f.). Är dock viktigt att inte strunta i delar av materialet. Man bör arbeta igenom hela materialet innan man zoomar in.

Genom att hänvisa till citat och vara tydliga med hur vi kopplar vår empiri med teori uppnår vi *pålitlighet* i vår studie genom att tydligt visa våra tankegångar. Genom att förtydliga syfte och frågeställningar och visa hur vi kopplar ihop detta med bearbetning av empirin är vi öppna med vårt arbetssätt. Vi har försökt att inte använda för starka ord när vi diskuterat våra kopplingar utan istället mer presentera indikationer i analysen då socialt arbete är komplext och mångfacetterat. Det är svårt att inte förförståelse och forskningssyfte ska vinkla arbetet, men genom vår strategi har vi försökt vara transparenta och objektiva genom hela arbetet. För att uppnå *träffsäkerhet* i studien har vi försökt utforma undersökningen utifrån att besvara vårt syfte. Eftersom vi ville undersöka erfarenheter valde vi att genomföra intervjuer. Semistrukturerade intervjuer valdes för att lämna utrymme till intervjupersonernas egna reflektioner. Olika enheter intervjuades för att undersöka olika former av hjälp klienter kan erbjudas. Eftersom vi har speciellt fokus på heteronormativitet är det bra med variation av enheter för att kunna se eventuella skillnader i hur heteronormativitet i VIN arbetet varierar. Välkomstbrev skickades till intervjupersonerna med information om studiens syfte. Under intervjuerna var vi också tydliga med vad vi ville undersöka och få ut av intervjun. Genom detta tillvägagångssätt har vi försökt skapa *träffsäkerhet* i vår undersökning.

4.5 Bearbetning och analysmetod

Analys är en process genom hela arbetet, från intervjuens start till bearbetning och kodning (Kvale & Birnkmann 2014, s. 235ff.). Ett kvalitativt material består alltid av ett kaos och är i behov av sortering för att kunna avläsas (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 67ff.). Dock finns det inget givet sorteringssätt att följa. Vi valde att koda våra intervjuer för att sedan identifiera olika delar och gemensamma teman mellan intervjuerna (Bryman 2018, s. 700). På detta sätt bekantade vi oss med materialet och kunde urskilja teman som kan fungera som centrala punkter i analysen (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 75). Vi försökte att objektivt utgå från empirin och inte vinkla efter förförståelse och syfte med studien. Därefter började vi reducera materialet och urskilja huvudteman i empirin. Vi gick fram och tillbaka för att urskilja teman som representerade både empiri och syfte (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 135f.). Det går inte att ta med allt från empirin, vi behövde zooma in på ett område. Dock är det viktigt att försöka representera hela empirin inom valt område. Därefter började vi koppla citat från empirin till

huvudtemana. Efter reduceringen började vi teoretisera kring ämnena och kopplade lämpliga teorier till varje huvudtema. På detta sätt argumenterar vi för hur vår undersökning kan bidra med relevant kunskap (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 170f.). Genom detta arbetssätt har vi reducerat ner empirin till teman som besvarar vårt syfte, representerar empirin och tillsammans med teori bidrar till relevanta samhällsvetenskapliga punkter.

4.6 Forskningsetiska överväganden

Vetenskapliga studier behöver förhålla sig till vissa forskningsetiska principer, några av de viktigaste är informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet som är starkt kopplat till principen att göra minimal inskränkning på någons privatliv (Bryman 2018, s. 170 ff.). Dessa etiska krav överlappar varandra på många sätt men kortfattat innebär det att: informera deltagarna om syftet med studien, samla in samtycke gällande deras deltagande, insamlad empiri ska enbart användas till studiens syfte och deltagarnas uppgifter ska behandlas med respekt och förvaras otillgängligt för obehöriga. Dessa krav är viktiga att uppfylla då det säkerställer att varken intervjupersonerna eller kvaliteten på studien skadas.

Alla intervjupersoner fick mejl med bifogat välkomstbrev inför intervjun med information gällande: studiens syfte, hur studien skulle genomföras, att intervjupersonerna kommer avidentifieras, att vi kommer be om samtycke att få spela in intervjutillfället och frivillighetsaspekten av deras deltagande. Att de får avstå från att svara på frågor och har möjlighet att dra in deras samtycke och deltagande efter genomförd intervju. Brevet förmedlade även information om att personuppgifter kommer anonymiseras, att insamlat material endast kommer användas till studiens syfte och därefter raderas. Denna information från välkomstbrevet gick vi även igenom vid intervjutillfället innan intervjun började.

I vår undersökning har socialarbetare intervjuats, vi har varit intresserade av deras arbetserfarenheter och inte deras privatliv. Vi har med andra ord inte intervjuat någon som befinner sig i en utsatt position och anser därför att risken för att deltagarna i vår studie har kommit till någon skada är liten. Hade vi däremot till exempel intervjuat personer som varit eller lever i en samkönad relation där det förekommit våld hade det varit känsligare att utföra en undersökning eftersom de befinner sig i en utsatt position. Dock är det fortfarande viktigt att tänka på utsattheten som kan uppstå för en socialarbetare om deras anonymisering inte upprätthålls. Det finns en risk att intervjupersonerna skulle påverkas negativt i deras arbete om deras omgivning får reda på vad de har gett uttryckt för under intervjun.

5 Resultat och analys

Nedanför redovisas en sammanställning av den empirin vi har fått fram i vår studie. En analys genomförs där teori kopplas till relevanta delar av empirin. Analysen är uppdelad i tre huvuddelar utifrån våra tre frågeställningar.

Första delen tar upp *Hur karakteriseras våld i nära relationer i samkönade par?* Andra delen handlar om *Hur präglar heteronormativitet samkönade pars VIN-problematik?* Tredje delen berör *Hur präglar heteronormativitet det sociala arbetet med VIN?*

Begreppet *heteronormativitet* används för att analysera vårt material. Vi utgår från definitionen som begreppet har fått från queerteorin. Vi använder *Goffmans stigmatteori* för att analysera vårt material. *Nyinstitutionell teori* användas också, framför allt i analysen av det sociala arbetet. Varje teori presenteras i varsin del, men kan även ingå och tillföra kunskap i övriga delar. Namnen på socialarbetarna är fiktiva och fungerar enbart som markörer för vem som säger vad.

5.1 Hur karakteriseras våld i nära relationer i samkönade par?

Samtliga socialarbetare har beskrivit att deras uppfattning av våldet inom samkönade par inte skiljer sig från hur våldet ser ut ifrån andra icke samkönade parkonstellationer. Socialarbetarna menar att psykiskt våld är det vanligaste våldet i alla former av parkonstellationer. De ser samma mekanismer och mönster i våldets karaktär. Samtliga socialarbetare menar att det handlar om individuella och relationella faktorer hos själva paret och i dessa mönster kan socialarbetarna inte se någon större avvikelse utifrån samkönade par. Krister menar att våldsproblematiken är tillräckligt lik för att kunna mixtra med grupper som från början är könsuppdelade, det centrala är den individuella utgångspunkten.

Vår erfarenhet är att de våldet är väldigt likt det vanliga våldet som vi ser mellan heterosexuella. Där försöker vi att inte särbehandla det, eller att det är någonting annorlunda eller liknande, utan det är till och med så att vi har haft kvinnliga lesbiska, en lesbisk kvinna i en behandlingsgrupp med bara heterosexuella män så. (...) när vi börjar prata om detta på den nivån så är inte kön det viktigaste längre eller sexuell läggning så. Utan det här handlar om hur jag förhåller mig till mig själv. Hur jag förhåller mig till andra, hur mina relationer ser ut och så vidare.

Även Stina har liknande synpunkter och gav följande svar på en fråga om skillnader:

Själva våldet tänker vi ser ut på precis samma vis, samma liksom triggers, de är samma, alltså att man går tillväga på samma vis. Man kränker på samma vis och så, så att nej.

Dock påpekar alla socialarbetare att icke samkönade par är den absoluta majoriteten av klienterna de träffar. Samkönade par är en väldigt liten del av deras klientgrupp, även om de är ständigt återkommande. Krister resonerade om följande fördelning: *“Ah alltså vi, de är under, va kan de vara 5% eller nåt sånt där. Alltså de är ganska få som ringer som är, ja”*. Majoriteten av socialarbetarna berättar att de samkönade par de möter är kvinnor. Två av enheterna vi intervjuade riktade sig dock specifikt till män men bland de aktörer som riktade sig till båda könen var det fler HBTQ-kvinnor än HBTQ-män som sökte hjälp. Detta stämmer med tidigare forskning som visar att kvinnor är mer benägna att söka hjälp än män (Morgan et al. 2016). Greta säger följande:

Bland männen så är det bara män som har utsatt en kvinnlig partner, i grupperna. Och det är, kan jag säga, inte många män som vi har sett på ... som lever i en samkönad relation. Det är ovanligt, det är enstaka fall. Det är fler kvinnor som har sökt hjälp, som lever i samkönade relationer.

Greta framför ett intressant resonemang kring hur kön kan inverka på erfarenheter av våld och beskriver hur det kan inverka på samkönade par.

Absolut. Det gör det. Asså kvinnor är mycket mer rädda och det är ju en faktor som har jättestor betydelse. Därför för att jag tror så här, att det är inte lika många våldsutsatta män som söker hjälp, och jag tror att det är det som är också förklaringen till att när det gäller samkönade relationer att det är färre, män i samkönade relationer än kvinnor. Och det beror, tror jag på, att män i sig inte söker hjälp för att de är våldsutsatta. Och det kan vara en anledning att man faktiskt inte är rädd. Man tycker säkert att det är obehagligt och man tycker det är fel om man är kränkt, och sårad och så. Men man har inte den skräckupplevelsen som kvinnor berättar utifrån att våldet sällan då är ett döds ehh... är livsfarligt. De.. som sällan... asså det vi ser iallafall. Jag kan ju inte säga annat än det vi ser, så är det ovanligt. Men däremot så är det väldigt vanligt för kvinnor, till exempel söker efter att ha upplevt en våldssituation med strypning till exempel och uppleva, att ja, jag kunde ha dött. Att man faktiskt inte fick luft och blev livrädd. Det ser vi ju, hör vi ju sällan från en man. Så absolut, det har betydelse de har det.

Skillnader av rädsla som tas upp av socialarbetarna kan kopplas till Morgans et al. (2016) studie som visar att män och kvinnors rädslor skiljer sig åt, kvinnor är rädda för bestraffningar från sin partner. Män är rädda för att avslöjandet utmanar deras uppfattning av maskulinitet. Gretas citat fokuserar just på erfarenheter av att ha varit våldsutsatt. Flera socialarbetare menar att offerrollen kan påverkas av kön, specifikt att män har svårare att acceptera och förhålla sig till den. Stina säger:

Det blir ju väldigt ofta väldigt svårt, jag tror inte vi har haft så många, men jag vet att jag hade där jag jobbade tidigare och han hade ju levt i det förhållandet, tror jag, i 40 år innan han, med hjälp av att barnen sa: Pappa du kan inte ha det så här längre. Det är ju så himla mycket skuld och skam att du som en man inte kan försvara dig jämfört med din fru. Att vad är de för man? Jag tänker att det kommer in lite sådana ideal också, att bli slagen av sin fru och så. Så jag tänker det är mycket skuld och skam kring de... Men det är ju svårare, alltså det tar längre tid för dem att söka hjälp. Jag tänker att dom kanske till viss del får mer hjälp att komma till oss genom socialtjänst eller annat.

Greta håller med om resonemanget och fördjupar resonemanget kring skuld och skam.

Ja det tror jag och då tror jag precis att det som jag pratade om innan, med rädsla för det hänger ihop med det va. Jag tror att det är det som är anledningen till att det är ett större steg för män att söka hjälp därför att man vill kanske ännu mindre utsträckning känna sig som ett offer. Det vill inte kvinnor heller göra. Men jag kan tänka mig att det är ännu längre bort. För om man är uppfostrad eller har den synen på manlighet att man inte .. att det är liksom .. att man kan inte vara ett offer inför en kvinna eller för sin partner, att man ska vara stark i relationen, att det kan påverka. Men det är ju bara vad jag tror. Det skulle ni behöva prata med målgruppen själva om. Men jag tror att det har betydelse. Absolut.

Resonemangen ovan gällande mäns svårigheter att se sig själv som ett offer kan appliceras till heteronormativitet och hur den cementserade bilden av heterosexuella könsroller och familjevärden ska se ut (Oswald et al. 2009, s. 43ff.). Att man uppfostras i ett samhälle som förstärker och förmedlar heteronormativa värden om hur en man ska vara och agera. Den allmänt traditionella bilden som Greta tar upp att mannen ska vara stark och överhuvudet för familjen kan därmed förstärka skammen av att vara utsatt av sin partner. Som Kitzinger (2005) benämner förstärks dessa värden konstant i vårt samhälle och vardagsliv vilket kan få ett offer, som inte passar in i heteronormen, att känna sig ännu mer utanför. Detta kan bidra till det som Morgan et al. (2016) ser i sitt studieresultat. Att män oavsett om man är offer eller våldsutövare, inte kopplar sin situation till VIN. Mäns svårigheter med att förhålla sig till offerrollen tillsammans med resonemanget om att män känner mindre rädsla inför våldsproblematik kan vara en orsak till att inte män söker hjälp lika mycket som kvinnor. Dessutom finns det inte lika mycket stöd att erbjuda till män. Krister menar att stödet är för dåligt:

Ja, om vi tittar på mäns utsatthet så är det absolut så. Män som offer för våld tas inte på allvar skulle jag säga. Får inte den behandling som dom ska ha. Om det är, och är det i en homosexuell relation så tror jag det blir ännu svårare att liksom tas på allvar, eller att man söker hjälp, eller att de liksom så.

Greta för en liknande tankegång med mer konkreta skillnader i åtgärder.

Sen kan det vara en annan sak också som vi inte har nämnt men, där könet har betydelse, det är om man behöver skyddat boende. Där kan man till exempel många skyddade boenden är ju kollektiva boenden och där tar man bara emot kvinnor och barn. Och är man då en våldsutsatt man så, oavsett om man är utsatt av en man eller kvinna, så kan man inte riktigt bo i sådana kollektiva boenden, det går inte att blanda det. Så att dom våldsutsatta männen, vilket faktiskt har varit några stycken, som vi har varit tvungna att placera i skyddat boende i (stad). Dock ingen i samkönade relationer som jag känner till men de har varit utsatta av våldsamma kvinnor och på riktigt allvarligt och farligt. Och dom har vi behövt ... jo nu slog det mig förresten vi har haft en i samkönad relation också, en man. Aa iallafall då har man behövt skydda ... erbjuda skyddat boende i enskilda lägenheter, med stöd. Så där finns ju en skillnad och liksom fundera över kanske.

Denna resursfördelning mellan könen speglar en stereotypisk bild av att kvinnor är offer och behöver stöd medan männen är våldsutövare och inte offer. Här syns heteronormativitetens makt över vad för stöd och hjälp som erbjuds till våldsutsatta. Detta går att koppla till Foucaults tänk angående att makt verkställs av hos själva vilket driver oss till att tänka på män som våldsutövare och kvinnor som våldsoffer (Oswald et al. 2009, s. 45). Den dominerande sociala konstruktionen gällande vem som ses som offer och vilka som behöver hjälp får konsekvensen att det inte finns lika mycket utarbetat stöd och behandling för de som inte ingår i denna samhällsnorm (Kitzinger 2005). Män som offer tillhör inte normen och hamnar därför i en exkluderade position. Systemets utformning bidrar till att skillnaden i fördelning av hjälpsökande mellan könen kvarstår. Det påminner om Lorenzettis et al. (2017) forskning om att VIN arbete utgår från heteronormativa arbetsteorier som exkluderar HBTQ-personer från socialt arbete med VIN. Krister trycker på vikten av att bibehålla låga trösklar för att män ska söka hjälp.

Sen är det så att om vi var väldigt, poängterar det väldigt starkt att här, vi är öppna, vi är HBTQ-certifierade och vi här liksom, Alltför mycket regnbågsflaggor skulle också skrämman många hetero killar tror jag. Det är fortfarande väldigt svårt för män att söka hjälp. Söka hjälp för att man mår dåligt är ännu svårare och då att, så att säga, poängtera att det här är ett ställe för alla homosexuella, liksom att måla dörren i regnbågsfärger skulle inte vara riktigt bra tror jag, för vår, för de andra killarna. Vi vill ju, så att säga, ha ner trösklarna för att det ska vara så lättillgängligt för alla att komma hit.

Kristers resonemang kan kopplas till Pollitt et al. (2019) text om att maskulinitet är starkt kopplat till sexualitet, vilket är ett heteronormativt fenomen. I sammanhanget kan det utgöra en förklaring till varför eventuellt heterosexuella killar skulle skrämmas i väg av HBTQ-symboler.

Socialarbetarnas ovanstående resonemang indikerar på en skillnad mellan könen när det gäller erfarenheter av våld och framför allt positionen som våldsoffer. Dock säger samtliga att de inte har några erfarenheter där det syns i själva våldsproblematiken inom samkönade par,

eller våldsproblematiken mellan par i övrigt. Socialarbetarna menar att den problematiken är individuellt kopplad till det specifika paret situation. De skillnader som socialarbetarna lyfter är mer indirekta skillnader som kan påverka hur våldsproblematiken uppfattas och upplevs av klienterna, eller vad för olika förutsättningar som finns för att få assistans när det gäller våldsproblematik. Dessa skillnader har drag av heteronormativa föreställningar. Denna typ av problematik kommer vi lyfta i nästa del när vi mer konkret diskuterar hur heteronormativitet påverkar samkönade par.

5.2 Hur präglar heteronormativitet samkönade pars VIN-problematik?

Som tidigare nämnts indikerar empirin att våldsproblematiken inom icke samkönade par och samkönade par är väldigt lik. Däremot reflekterar socialarbetarna om att leva i en samkönad relation i ett heteronormativt samhälle kan påverka hur våldet upplevs eller inverkar på klientens liv. Flera socialarbetare har pratat om faktorer utanför våldsproblematiken som kan inverkar på klienten. Gunnar säger följande:

Utan den stora skillnaden tänker jag är ju att man, vad man möjligtvis skulle kunna säga är ju att om du tillhör en grupp som, och du har känt dig förtryckt. Och det uppstår liknande mönster i relationen så är de ju en risk att det känns ännu mer känslomässigt svårt än vad det skulle ha gjort om du inte hade den erfarenheten med dig. Så tänker jag ju, alltså om du, om du har varit utsatt väldigt mycket och i en relation, en nära relation där du hoppas få stöd, trygghet, kärlek, omsorg, omtanke upplever ett liknande förtryck. Så tänker jag att de kan liksom förstärka känslan av, som ökar på den känslomässiga svårigheten i upplevelsen.

Greta framför också ett resonemang om utanförskap och dess påverkan.

När det gäller våld och samkönad relation är inte de jättstor skillnad på hur vi jobbar med andra relati... asså det är inte det faktiskt. Utan jag tror att det är liksom större problem innan man kommer in på ..., om jag säger så. Alltså alla dem som lever i samkönade relationer som av olika skäl inte söker hjälp. Där kan ju säkert faktumet att man lever med en och samma kön ha betydelse. Att man tro inte att man kan få rätt hjälp. Man är van eller har dåliga erfarenheter av hur man blivit bemött tidigare inom vården och så. Att sådana saker kan liksom vara ett större hinder för den gruppen att söka hjälp. Tänker jag mig.

Resonemangen diskuterar hur faktumet att leva i en samkönad relation, att sticka ut från normen, påverkar din VIN situation. Men inte att våldet är faktorn, utan det är interaktionen med samhället som påverkar upplevelsen av VIN och vilka möjligheter man upplever sig ha till att söka hjälp. Goffmans stigmatologi kan appliceras på detta fenomen, att sticka ut från normen

och inte motsvara det förväntningar som miljön runt om har gör att man ses som en utstött och udda människa (Goffman 1982, s. 11ff.). Att stämpas på detta sätt utgör ett stigma. Att vara homosexuell i ett heteronormativt samhälle ingår i en av Goffmans huvudavskiljande stigmat: befläckad personlig karaktär, vilket specifikt skulle benämnas som onaturlig lidelse (Goffman 1982, s. 14f.). En person som är utsatt för ett stigma kan uppleva en skam och misstänksamhet mot omvärlden. Detta kan innebära att man isolerar sig för att slippa möta det normala (Goffman 1982, s. 22ff.). Detta är oftast ett vanligt beteende om stigmat är uppenbart synligt, även kallat *misskrediterad* (Goffman 1982, s.13).

Ordet minoritetsstress framkom i intervjun med Lotta och använts i samband med att förklara stressen som samkönade par kan uppleva då de befinner sig i en minoritetsgrupp.

Ja, det skulle jag nog kunna drista mig till att säga just utifrån att man som minoritet utsätts för det som man benämner som minoritetsstress, liksom. Det här att vara ifrågasatt och själv ifrågasätta sig, att de liksom inte är självklart. Med en sådan enkel sak, som att jag kanske lever i en samkönad relation och så finns de liksom inget sätt att fylla i en blankett för de (...) Så det där att hela tiden inte riktigt passa in i formen. Det är det som skapar stressen ju, att det får aldrig vara självklart liksom.

Lotta fortsätter prata om mindre gruppers utsatthet:

Alltså de man vet är ju att transpersoner är utsatta för mer våld än en cisperson, de vet man ju om, det säger ju forskningen. Så att jag tänker så här, jag tror de är så här, och delvis stödjer jag mig på forskning då. Att om du tillhör en liten grupp i samhället så är du ofta mer utsatt generellt, du är också då mer utsatt för våld, så att om du tillhör en mindre grupp så är sannolikheten att du har varit utsatt för våld eller själv varit våldsam, den är större liksom.

Socialarbetarna resonerar att risken för att både utsättas för våld och att bli våldsam ökar i mindre grupper som även utsätts för minoritetsstress. Begreppet syftar till den stress som medlemmar av en minoritetsgrupp kan känna utifrån de stigma som skapas av att inte tillhöra normen (Meyer 1995). Flera socialarbetare pratar också om hur det är att tillhöra en mindre grupp. Gunnar säger:

Både utifrån min erfarenhet och kanske mycket av det som de möjligtvis finns någon forskning och evidens för, handlar ju om att om du tillhör en minoritetsgrupp eller om du tillhör en grupp så som på något sätt står utanför så har du nästan alltid mer erfarenhet av våld eller hot om våld. Så tänker jag, jag tänker de är en del av att tillhöra en minoritetsgrupp. Att bli ifrågasatt eller känna sig ifrågasatt, att ha varit utsatt för våld eller hot om våld. Så tänker jag nog, så att de tänker jag är väl en erfarenhet. Det är ju en erfarenhet som många av oss kan ha. Men om du tillhör en minoritetsgrupp så är väl sannolikheten större att du har någon upplevelse med dig om de.

Resonemanget att man skulle vara mer utsatt för våld i en minoritetsgrupp går att koppla till vad Finneran et al. (2012) skriver om sitt resultat som visade att risken för VIN ökar när det finns erfarenhet av heteronormativitet, internaliserad homofobi och homofobisk diskriminering. Dock är detta motsägande mot det som nämnts tidigare om att våldet är lika oavsett om det är en samkönad relation eller icke samkönad relation. Däremot resoneras det i dessa citat endast om våld och inte specifikt om just VIN och dessa socialarbetare såg ingen skillnad i våldsproblematiken mellan samkönade par och icke samkönade par utifrån deras erfarenheter. Därmed kan dessa resonemang exemplifiera hur våld är en del av den utsatthet som drabbar minoriteter, som exempelvis samkönade par. Goffman menar att personer som diskriminerar stigmatiserade personer rationaliserar sitt beteende med anledning av det som är avvikande (Goffman 1982, s. 14f.). Detta beteende kan ske både medvetet och undermedvetet och grundar sig i att man vill avvisa den stigmatiserade personen och det hen står för genom sitt avvikande. Leia säger följande resonemang om att vara utsatt i en samkönad relation:

De som kan göra att de är jobbigare för en kvinna som är utsatt i den samkönade relationen och då pratar vi om kvinnor, (...) Men de är att hon redan är stigmatiserad utifrån att hon är homosexuell och att redan de är ju jobbigt för många människor i sig, och sen dessutom då va i en våldsrelation, är man utsatt för våld i sin relation i den homosexuella relationen, är väldigt besvärligt.

Socialarbetarna för ovan ett intressant resonemang om att den stress man utsätts för som minoritetsgrupp kan påverka ens upplevelse av VIN. Det sista citatet visar Leias resonemang på hur man som homosexuell kvinna kan uppleva en större börda av VIN till följd av utsattheten som minoritet. Detta eftersom man i en samkönad relation inte är en del av heteronormativitetsnormen och därmed redan är i en utsatt position. Personen blir stigmatiserad eftersom hen avviker från förväntningarna som finns om heteronormativitet (Goffman 1982, s. 11ff.). Att utsättas för VIN är också avvikande och kan utgöra ett stigma. Enligt Leias resonemang blir personen på detta sätt utsatt för två stigman samtidigt, vilket kan påverka den upplevda bördan personen känner av situationen. Flera av socialarbetarna nämnde stigma i sina resonemang. Stina nämner stigmatisering utifrån hur lite våld i nära HBTQ-relationer nämns i media:

Och egentligen om jag ska säga utifrån hur de i media och så vidare, så är det ju inte mycket som man skriver om HBTQ, våld i HBTQ-relationerna i förhållande till hur man skriver om och splashar upp om våld i nära relation. Sen är det ju också våld i nära relation, men de är ju oftast inte den typen av våld som man fokuserar på, tänker jag. I tidningar och så vidare, de är ju oftast våld mellan man och kvinna. Tyvärr, får jag nog faktiskt säga. Jag tror att det hade varit bra om man hade fokuserat på det också, för då hade det varit lättare att prata om det och inte så stigmatiserat.

Medias roll i att upprätthålla en heteronormativ bild av hur VIN ser ut lyfts upp av Stina. Att media pratar mer om våld i nära icke samkönade relationer än i samkönade relationer. Stina resonerar att HBTQ-relationer där våld förekommer tillhör en stigmatiserad grupp, men om media porträtterar dem mer hade bilden av våld inom samkönade par inte varit lika främmande. Stinas resonemang påminner om ett queerteoretiskt tänkande, heteronormativitet uppkom från denna teori, då hon är kritiska till den sociala konstruktionen att VIN sker mellan man och kvinna (Oswald et al. 2009, s. 43ff.). Stina tar upp att media kan ändra bilden av vad som uppfattas som normalt vilket också påminner om queerteoretiskt tänk att genom handlingar påverka den heteronormativa makten. Det vill säga hjälpa avstigmatiseringen, eller mer specifikt ändra den virtuella skenbara identiteten som Goffman pratar om (1982, s. 11ff.). Att förväntningarna om hur människor ska bete sig i en miljö förändras. Socialarbetarnas utsagor indikerar på att faktorer som stigmatisering och minoritetsstress kan påverka hur HBTQ-personer förhåller sig till sin egen grupp. Lotta pratar om hur detta kan inverka på hur klienter söker hjälp.

säg att man har kommit ut liksom som lesbisk. (...) jag får inte agera på ett sätt som skulle kunna göra att jag hamnar i kanten på det här liksom, utan nu ska jag tillhöra den här gruppen liksom. För nu har jag kommit ut och jag måste liksom hålla fast i det. Man vill ha en tillhörighet, man vill ha en så. Så låt säga att man då lever i en relation där det förekommer våld. Då kan det vara att man isolerar sig liksom ytterligare för att man vill inte på något vis ha några sprickor i den här bilden av att det här går bra (...) nu ska jag minsann visa att de var jättebra att jag liksom har den här sexualiteten och att det är inga problem liksom. Och då blir du mer isolerad, för du kan inte be om hjälp på samma sätt, för det skulle kunna vara som att säga att, det jag gör är inte bra, eller den jag är, är inte bra. (...) Den här utsattheten som liksom kan leda till ytterligare isolering. För det kan också vara isolerande och känna att jag inte, inte är som alla andra liksom. Så det finns en risk att man isoleras och när saker då inte går bra så isolerar man sig ännu mer. Och där kan ju våldet, så att säga, frodas på ett annat sätt. Men det handlar ju mer om isolering och att vara en minoritetsgrupp. Så de gäller ju samkönade till exempel

Lotta upplever att samkönade par blir mer isolerade då de känner att de inte vill sticka utanför sin minoritetsgrupp och att det finns en risk till ytterligare isolering när våld kommer med i bilden. Vilket kan leda till att man inte söker hjälp för sin utsatthet och våldet kan frodas. Stigma kring homosexualitet går att se i resonemanget gällande att samkönade par isolerar sig då de inte vill uppfattas som sämre än icke samkönade par. Irma resonerar också kring vad som kan påverka klienter att inte söka hjälp:

Det kan också finnas mycket kontroll, tänker häromkring att de är ganska små numerärt sett grupper av människor som lever i samkönade relationer. Det kan också finnas en väldig, väldig rädsla kring vad

andra ska tänka om detta. Har ju upplevt ett mycket större hemlighetsmakeri, inte för att de är ett farligt våld, utanför att de liksom blir ett socialt självmord på något vis för att kanske gå ut och fronta att du inte vill leva ihop med en viss person för att den har utsatt dig för våld (...) Ja men de är ganska komplicerat, för där det också kan vara svårt att så att säga söka hjälp inom, ja tänker då med RFSL till exempel att de kan va svårt att söka hjälp där. Men jag kan tänka de här är jättebra för dig och pratat med någon där, så kan de va "nä de går inte för jag känner alla dom, de går inte" liksom. För de är en så liten cirkel om ni förstår vad jag menar.

Här framgår Irmas upplevelse av att det finns en rädsla hos klienter att söka hjälp och sticka ut i den egna gruppen. En rädsla att bli isolerad från gruppen på grund av sin utsatthet, "ett socialt självmord". Lottas och Irmas resonemang och upplevelser indikerar på hur samkönade par kan utsättas för isolering från två håll. De ena från stigmat att ingå i en minoritetsgrupp, de andra en rädsla för att bli isolerad av minoritetsgruppen genom att berätta om sin våldsproblematik, vilket också utgör ett stigma. Resonemangen diskuterar hur en person kan agera utifrån att vara stigmatiserad. Att isolera sig för att slippa omvärlden påminner om Goffmans exempel om att slippa möta det normala (Goffman 1982, s. 22ff.). Dilemmat att berätta eller inte berätta är vanligt bland stigmatiserade personer (Goffman 1982, s. 50). Detta grundar sig ofta i en rädsla att man bara ska betraktas utifrån sitt stigma och inte som en person, exempelvis som enbart homosexuell eller våldsutsatt. Detta skulle kunna förklara Turells och Herrmanns (2008) resonemang om att HBTQ-personer hellre söker hjälp inom sin närmaste privata sfär innan man tar hjälp av HBTQ-rörelsen.

Socialarbetarnas utsagor pekar mot att leva i en samkönad relation i ett heteronormativt samhälle kan bidra till en dubbel börda om det skulle uppstå en våldsproblematik. Eftersom det då finns en börda av att både sticka ut från heteronormen och att ha en våldsproblematik, därigenom utsättas för två stigma samtidigt. Detta kan göra att det uppfattas som en tyngre börda för samkönade par att hamna i en våldsproblematik. Faktorer som minoritetsstress och stigma kan också inverka på problematiken vilket kan bidra till att samkönade par som drabbas av VIN-problematik inte söker hjälp och isolerar sig. Det kan bero på att man är en minoritet och inte vill bli ännu mer exkluderad, dels från det heteronormativa samhället, dels inom sin egen minoritetsgrupp. Den sammantagna empirin vi har fått pekar mot att socialarbetare upplever att våldsproblematik i samkönade par och icke samkönade par är likt men att det finns heteronormativa mekanismer i samhället som skapar stigma vilket inverkar på hur samkönade par upplever VIN samt söker hjälp för sin problematik. I nästa del kommer vi undersöka hur det sociala arbetets utformning präglar arbetet med samkönade par.

5.3 Hur präglar heteronormativitet det sociala arbetet med VIN?

Som vi tidigare nämnt lever majoriteten av socialarbetarnas klienter i en icke samkönad relation. Även om de flesta också träffar samkönade par utgör dessa oftast en liten del av den totala klientgruppen. Leia säger följande om klientfördelning:

Vi träffar bara kvinnor och barn och nästan uteslutande från heterosexuella relationer. Men inte bara, de är en del homosexuella relationer, men nästan, en jätte jättestor del är heterosexuella relationer.

Greta förmedlar liknande bild om hur fördelningen ser ut.

Alltså nej, nej det är ju en liten, liten del. En liten liten del fortfarande tyvärr jag tänkte ju... eller det blev ju lite ... det har ju kommit fler det har det gjort sen vi gick utbildningen och satte upp liksom informationen på hemsidan och så vidare men fortfarande så är det ju en liten, liten del.

Det intressanta med dessa citat är att Leia enbart jobbar med kvinnor och Greta jobbar med båda könen, men båda upplever en liknande fördelning. Citaten speglar också det vi nämnt tidigare, att samkönade par är en minoritet av klientgruppen. Sista citatet berör också betydelsen av att förmedla information och marknadsföra enheten för klienter för att visa vilken målgrupp man sträcker sig till. Detta var något som flera socialarbetare tog upp. De flesta hänvisade till sin hemsida och menade att där fanns huvudinformationen för klienter. De flesta nämnde ett fokus och en ambition om att verksamheten skulle vända sig till alla. Tindra säger exempelvis följande:

Jag funderar på hemsidan om det nämns där på något sätt. Ni får gärna gå in på vår hemsida och kolla! Just nu så kommer jag inte riktigt ihåg. Men inte så tydligt som man skulle vilja önska. Jag tror att vi pratar på hemsidan om att vi är könsneutrala, var väl lite det som var tanken när vi gjorde om hemsidan(...)Men jag tror att vi försöker vända oss till alla, vi poängterar det. Så att det inte bara är heterosexuella relationer som kan söka hjälp hos oss, på något sätt så att det är formulerat.

Irma framför dock ett kritiskt resonemang om idén att rikta sig till "alla" och ifrågasätter vad det egentligen innebär.

Och så säger vi då: Alla är välkomna, de känner jag igen från mitt förra jobb, alla är välkomna. Och så säger då minoritetsgrupperna att, vi räknar inte in oss i alla, så du måste säga att de är oavsett kön eller sexuell läggning. Annars är inte dörren öppen för alla

Irma tar här upp en intressant vinkel på ordet “alla”, att även om man riktar sig mot alla typer av kön och sexualiteter är det viktigt att poängtera inkluderingen av minoriteter och HBTQ-grupper. Eftersom den allmänna bilden av VIN just är heteronormativ kan det bli missvisande att använda sig av ordet “alla”. Detta kan kopplas till Kitzinger (2005) som tar upp att homosexuella undviker att söka hjälp på grund av tidigare upplevd vardaglig heterosexism. Heteronormativa termer, i detta fall ordet “alla”, blir osynliga eftersom de används automatiskt i våra dagliga sociala interaktioner och anses normala. Socialarbetarnas citat om marknadsföring och klientfördelning påminner om Meyers och Rowans nyinstitutionella teoriresonemang om formell struktur kontra det faktiska arbetet (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 64ff.) Att det finns en formell struktur utåt som legitimerar organisationen, men att själva arbetet struktureras efter hur den närliggande miljön och medlemmarna ser ut. Utåt marknadsförs det att man tar emot och arbetar med “alla” typer av parkonstellationer, men att det praktiska arbetet formas efter det man möter. I detta fall icke samkönade par. Flertalet socialarbetare poängterar användandet av symboler som ett sätt att nå ut till en variation av parkonstellationer. Gunnar säger följande om användandet av prideflaggan:

Alltså, det mest konkreta tänker jag är kanske att vi har satt upp regnbågsflaggor i alla rum, och det vill jag inte säga som ett exempel på att det är något litet. Utan jag tänker att vi har gjort de för att vi vill markera att de är, att vi har, liksom att det finns en acceptans, en kunskap av att möta par som tillhör gruppen. Jag tänker att det kan vara en viktig markering och en tydlig markering och de är en markering som man ser med en gång. För många samkönade par är det faktiskt någon slags trygghetsmarkör, att de har rätt att förvänta sig att dom blir bemötta på ett respektfullt sätt.

Dock fanns det även delade meningar om användandet av dessa symboler. Några socialarbetare menade att dessa symboler även kunde skrämja bort klienter. Krister är kritisk i sitt resonemang (som vi har använt tidigare för att diskutera mäns offerroll).

Alltför mycket regnbågsflaggor skulle också skrämja många hetero killar tror jag. Det är fortfarande väldigt svårt för män att söka hjälp. Söka hjälp för att man mår dåligt är ännu svårare och då att, så att säga, poängtera att det här är ett ställe för alla homosexuella, liksom att måla dörren i regnbågsfärger skulle inte vara riktigt bra tror jag, för vår, för de andra killarna. Vi vill ju, så att säga, ha ner trösklarna för att det ska vara så lättillgängligt för alla att komma hit.

Resonemanget är ett intressant exempel på hur olika strategier, bemötande för HBTQ och bemötande för män som offer, kan motverka varandra. Genom att tydliggöra öppenhet för olika typer av sexualiteter kan man också motverka mot andra grupper. Även om majoriteten av de som söker hjälp för VIN-problematik är från icke samkönade par, är män fortfarande en

minoritet av dem som söker. Detta är också ett exempel på konkurrerande åsikter inom samma organisationsfält och hur olika organisationer påverkar varandra samt det gemensamma fältet (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 73ff.). Som vi tidigare nämnt resonerar socialarbetarna om att definitionen av offerrollen är en orsak till att män är en minoritet, men också att fokus inom socialt arbete gällande VIN riktar sig mot offer. Stina säger exempelvis: *“Alltså jag tänker våldsutövare, då får man ju prata. Nu jobbar jag inte så mycket med de så att säga, utan jag jobbar mest med offer.”*. Fokus på offer kontra våldsutövare är en intressant diskussion som också bör fördjupas men eftersom det inte riktigt passar in i vårt fokus om samkönade par har vi valt att inte fördjupa oss i detta ämne.

Det var många socialarbetare som i samband med att de tog upp marknadsföring av verksamheten även pratade om utbildning gällande HBTQ, Greta säger följande:

Aa det kan man därför att vi har blivit certifierade av RFSL på mottagningen och de var något vi sökte pengar för och fick möjlighet att göra det för att vi inser att det är för få inom den gruppen som söker hjälp hos oss. Och det kan ju finnas olika förklaringar till det, det vet inte jag. Men en åtgärd som vi kunde göra var ju att utbilda oss. För att känna att vi verkligen kan välkomna på ett trovärdigt sätt. Så det har vi med liksom Prideflaggan på dörren och det står på hemsidan att man är mycket välkommen oavsett könstillhörighet och sexualitet och så.

Utbildningarna bidrog till att flera socialarbetare och den enhet de arbetade på började utöka sitt användande av symboler och ändra hur man porträtterar sig mot klienter. Detta kan man se som en normativ isomorfism, det vill säga att verksamheterna formar sig liknande varandra efter att ha gått på samma utbildningar (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 80ff.). Socialstyrelsens allmänna råd gällande VIN uttrycker att könsöverskridande identitet eller uttryck och sexuell läggning bör tas i beaktning (SOSFS 2014:4). Detta faktum skulle kunna skapa en förväntan på fältet i form av normativ isomorfism att verksamheterna ska följa dessa råd genom att till exempel gå på utbildningar gällande HBTQ-perspektiv. Det fanns dock även socialarbetare som upplevde att utbildningen inte tillförde någon ny information. Leia framförde följande åsikt gällande utbildningens innehåll:

Den som vi gick har jag för mig att den var ganska basic, vi jobbar ju med människor varje dag och håller oss rätt så uppdaterade kring många olika saker. Så jag kommer ihåg att min känsla var ganska basic för mig, att de var saker som jag redan liksom kände till eller kunde. Men jag tror att de är jättebra på många ställen, dom här utbildningarna.

Socialarbetarna ansåg olika gällande hur mycket utbildningarna egentligen bidrog. Det fanns även olika uppfattningar om huruvida det förändrade deras arbete och bemötande med

klienterna på något sätt. En anledning till att det inte blev en förändring kunde bero på att verksamheten sällan stöter på samkönade par i deras arbete vilket gjorde att HBTQ-diskussionen inte hölls vid liv i arbetsgruppen. Stina säger följande om detta:

Alltså ja de är klart att vi fick till oss saker och ting på den här utbildningen. Det tänker jag absolut vi fick, och att våra diskussioner gav ju mycket så, sen eftersom vi inte har så många så är de ju det att de inte hålls vid liv riktigt på samma vis, vi skulle ju ha kanske en förmiddag i halvåret i alla fall, där vi diskuterar detta och kanske har lite case och diskutera kring. För att annars så faller de ju ganska lätt i glömska. Så är de ju när du inte använder din kunskap på de viset, tyvärr.

Även om Stina upplevde utbildningen som givande var kunskapen inget man kontinuerligt använde i arbetet. På grund av klientfördelningen föll kunskapen bort. Dock upplevde flera socialarbetare att deras arbetssätt hade ändrats efter utbildning inom just HBTQ. Lotta resonerar kring hur HBTQ-utbildning har påverkat deras verksamhet och arbete.

Jamen, det skulle jag väl ändå vilja tro att det gjorde. En del av målsättningen var ju att nå ut till fler så att alla kände sig inkluderad och välkomna att använda sig liksom av vårt stöd och vår hjälp. Och vi, kommer inte ihåg precis, men vi har sett en ökning i antal samkönade par som kommer till oss, och när vi pratar om det i arbetsgruppen så är vi, vad ska vi säga, vi pratar mer och oftare om de här frågorna och det här perspektivet. Vi har ett bättre språk tycker jag. Och vi har ett mer naturligt bemötande tänker jag, ett mer medvetet bemötande. Så jag tänker att det har gjort skillnad, även om jag inte kan, liksom lyfta fram en utvärdering kring de, men min övertygelse är att de ändå göra skillnad. Jag känner personligen skillnad i mina samtal från mitt perspektiv. Jag känner mig säkrare kan jag säga.

Leia kom på att utbildningen faktiskt har gjort en skillnad i hur de arbetar.

Men jag undrar ifall de kanske var efter de som vi verkligen började fokusera mer på de här att vi inte skulle säga han i telefon till exempel innan vi visste, att vi uppdatera vår policy kring de då. Så kan de ha varit. Att vi försökte redan tidigare att tänka så, men att vi mer då försökte pusha oss till att verkligen göra de på de viset.

Dessa resonemang speglar bilden vi fick av socialarbetarnas svar. Att utbildningen bidrog med ny kunskap till arbetet och faktiskt hade inverkat på strukturen inom berörd enhet, exempelvis vilka termer man använder i bemötandet. Även om man som i Leias fall personligen inte upplevde en stor förändring. Detta är ett exempel på hur normativ isomorfism bidrar till en homogenisering (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 78ff.). Att organisationerna blir mer lika varandra och börjar att jobba på liknande sätt. Att organisationerna använder liknande termer bidrar också till homogeniseringen och stärker fältets identitet, det kan vara extra viktigt att följa dessa ändringar för att inte hamna utanför och verka nonchalant (Eriksson-Zetterquist

2009, s. 82f.). På frågor om det fanns något ytterligare samarbete gällande kunskap om HBTQ svarade majoriteten av socialarbetarna att det fanns ett visst samarbete men att det inte var speciellt omfattande. Greta säger följande om hur samarbete och rådfrågning med RFSL fungerar:

RFSL är beroende av pengar av intäkter och har begränsade möjligheter och samverka utan att man får ersättning för det om man säger så. Så att det är lite svårare på det viset, eller kan man tänka sig ha ett, liksom en samverkan som innebär att dom ska lägga tid på oss. Så utbildning fick vi köpa och betala för. Sen klart att vi känner till exempel (namn på kontakt på RFSL) och att det går liksom ta kontakt för konsultation i olika. Både hit och dit. Om man säger så. Men det finns inget upparbetat samarbete med dem som fortsätter på det sättet. Men vi känner dem som sagt och dom känner till oss och att det är liksom helt okej att ta kontakt med varandra när det gäller konsultation inom ärenden eller om de är någon fråga man har runt den här problematiken, så absolut.

Leia berättar om hur kontakten med RFSL ser ut.

Leia: Inte jättemycket, nej. Men då och då är vi på samma, nämen om man har suttit i någon paneldebatt tillsammans och bjuder in varandra till olika föreläsningar eller events eller så som vi anordnar eller som dom anordnar.

Jonas: För jag tänker dom jobbar ju verkligen mycket med HBTQ-frågor och sådant, är de så att ni ringer, kan ni ringa och rådfråga eller någon sådan form?

Leia: De skulle vi kunna göra om vi behöver de, absolut. Den sortens samarbete finns.

Jonas: Vet du om de, har de gjorts? På eran enhet?

Leia: De tror jag inte.

Dessa resonemang tycker vi speglar hur socialarbetarna har beskrivit sin kontakt med RFSL. Det finns ett delvis uppbyggt samarbete i form av sporadisk kontakt och kunskapsutbyte. Detta samarbete har dock begränsningar vilket kan bero på ekonomiska resurser, detta tas upp i Gretas citat. Det finns även möjlighet till konsultation och rådgivning vid behov av professionell assistans som inte alltid tas tillvara på. Detta kan bero på att heteronormativitet som råder på fältet, majoriteterna av klienterna man möter och samhällsnormerna, delvis präglar arbetsstrukturen. Detta kan motarbeta den normativa isomorfismen som tillkom från utbildningarna. Kristers citat nedan, som var det första citat vi använde oss av i analysen, kan ses som ett exempel av vardaglig osynlig heteronormativitet: ”*Vår erfarenhet är att de våldet är väldigt likt det vanliga våldet som vi ser mellan heterosexuella*”. Här kopplas det vanliga våldet till heterosexuella och bidrar utan att mena det till vardaglig heteronormativitet

(Kitzinger 2005). Isomorfismen (utbildningen) lyckas inte helt och hållet ändra på strukturen vid arbete med VIN men blir till viss del inkorporerad.

Socialarbetarnas utsagor pekar på att samkönade par är en minoritet inom deras verksamheter. Socialarbetarna framför olika resonemang på hur de marknadsför sig själva och vad det kan ha för inverkan på klienter. Resonemang lyfts kring hur en för allmän formulering som riktar sig till "alla" inte inkluderar minoriteter i ett heteronormativt samhälle, här kan man se en skillnad mellan den formella strukturen och det faktiska arbetet (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 64ff.). Majoriteten har gått utbildning om HBTQ vilket kan ses som en normativ isomorfism eftersom många därefter har gjort liknande förändringar för att inkludera mer samkönade par i verksamheten. Till exempel ändringar i språket som används vid bemötandet. Att denna normativa isomorfism tar plats på fältet skulle kunna vara en följd av den förväntan som Socialstyrelsens allmänna råd sätter på fältet och dess aktörer. Dock kunde kunskapen från HBTQ-utbildningen gå förlorad till följd av bristen på klienter som lever i en samkönad relation. Noterbart är också att även om utbildningen har varit givande och möjlighet till konsultation finns, begränsas användningen av detta stöd till viss del. Det skulle kunna bero på att heteronormativitet har till viss del inverkan på fältet och närliggande miljön, vilket gör att en förändring i struktur och arbetssätt är svår genomförd. Detta påminner om Fagerberg, McKee och Paulsens (2020) forskning om att socialarbetare till följd av organisationens struktur och arbetsstryck kan få lite arbetsutrymme eller förutsättningar för att tänka reflexivt kring sitt arbete. Socialarbetarnas utsagor visar på reflexivt tänkande gällande vad bemötande och välkomnande har för betydelse för klienterna. Resonemang kring samkönade par och stigma som nämns i 5.2 är också exempel på reflexiva resonemang. Dock finns det en risk att arbetsstrukturen begränsar omfattningen av reflexivt tänkande. Arbetsstrukturen kan till viss del bli präglad av den heteronormativitet som råder runt organisationen och klienterna de möter. Majoriteten av klienterna är icke samkönade par och strukturen på sociala stödinsatser är till stor del heteronormativt uppdelade efter män som våldsutövare och kvinnor som offer (tas upp i 5.1). Man skulle därför kunna säga att en institutionell heteronormativitet till viss del fortfarande präglar det sociala arbetet, trots inslag av normativ isomorfism för att motverka heteronormativitet. Denna heteronormativa prägel kan motverka arbetsutrymmet till att tänka reflexivt. Det i sin tur skulle kunna vara en anledning till varför någon skillnad mellan samkönade par och icke samkönade pars våldsproblematik inte uppfattas finnas.

6 Sammanfattning och diskussion

I detta avsnitt sammanfattas resultatet från vår analys utifrån studiens syfte och frågeställningar. Vi tar även upp delar av vårt kunskapsläge. Vidare i diskussionen diskuterar vi vad vår studie har bidragit med för kunskap, för- och nackdelar med studien och eventuellt vad för ytterligare forskning som behövs inom detta område.

6.1 Analysresultat

Syftet med vår undersökning har varit att undersöka hur heteronormativitet präglar socialt arbete med våld i nära samkönade parrelationer utifrån socialarbetares erfarenheter. Mer konkret ville vi med utgångspunkt i socialarbetares erfarenheter undersöka frågeställningarna:

- Hur karakteriseras våld i nära relationer i samkönade par?
- Hur präglar heteronormativitet samkönade pars VIN-problematik?
- Hur präglar heteronormativitet det sociala arbetet med VIN?

Samtliga socialarbetare var eniga om att själva våldet inom samkönade par inte skiljde sig åt från våld inom andra par. Våldets uppbyggnad och mekanismer menade samtliga såg likadant ut. Dock pratade samtliga om hur kön kunde påverka vilken hjälp en klient kunde få eller om och var man söker den hjälp man är i behov av. Här kunde heteronormativa drag och strukturer urskiljas. Kvinnor erbjöds och sökte mest hjälp medan resurser för män var knapphändiga samt att män inte kände sig bekväma med att söka på grund av den heteronormativa diskursen. Detta speglades även i fördelningen av samkönade par där majoriteten av de som sökte var kvinnor. Detta överensstämmer med det Morgan et al. (2016) skriver om att kvinnor är mer benägna att söka hjälp än män och att kvinnor och mäns rädslor skiljs åt, kvinnor är rädda för bestraffningar av partnern och män är rädda för att den egna maskuliniteten ska påverkas negativt.

Samtliga socialarbetare menar snarare att sticka ut som en minoritet i ett heteronormativt samhälle är det som kan inverka på samkönade par. Att den emotionella bördan av att vara utsatt för VIN kan kännas tyngre eftersom man redan är i en utsatt position. Detta stämmer överens med Goffmans stigmatteori, att i detta fall bli utsatt för två stigmat. Att leva i en samkönad relation och vara våldsutsatt. Socialarbetarna presenterar resonemang om att denna utsatthet bidrar till att våldsoffer som lever i en samkönad relation isolerar sig från att söka hjälp på grund av skammen av att vara utsatt. Goffman menar att isolera sig är vanligt för

stigmatiserade personer för att slippa möta det normala (Goffman 1982, s. 22ff.). Socialarbetarna upplever utifrån deras erfarenheter att samkönade par undviker också att söka hjälp bland HBTQ-organisationer på grund av skammen och risken att sticka ut. Detta stämmer överens med Turells och Herrmanns (2008) artikel om hur HBTQ-kvinnor hellre söker stöd på privat håll än hos HBTQ-rörelsens stödinsatser.

Samtliga socialarbetare beskrev samkönade par som en minoritet bland klienterna. Resonemang om marknadsföring och vad olika strategier förmedlar för budskap till klienter presenterades. Flera socialarbetare började prata om utbildning i samband med marknadsföring. Samtliga hade gått en utbildning som handlade om HBTQ-perspektiv i arbetet, vilket skulle kunna vara en följd av Socialstyrelsens allmänna råd. De menade att utbildningen hade påverkat deras arbetssätt, men att det inte fanns något utarbetat samarbete. Utifrån nyinstitutionella termer kan man säga att miljön och fältets delvis heteronormativa prägel, klientfördelningen där majoriteten är icke samkönade par och stödinsatser som till stor del är könsuppdelade, motarbetar den normativa isomorfismen (utbildningen). Man skulle kunna säga att det sociala arbetet präglas till viss del av en institutionell heteronormativitet på grund av den heteronormativa miljön. Fagerberg, McKee och Paulsens (2020) forskning menar att till följd av arbetets struktur och utformning kan socialarbetare lämnas lite möjlighet och utrymme till att tänka reflexivt i sitt arbete.

Socialarbetarna visade på reflexivt tänkande då de förde resonemang kring hur våldet kan upplevas värre om man tillhör en utsatt grupp och därmed drabbas av ett dubbelt stigma. Detta visar på en medvetenhet om heteronormen som råder. Att samtliga inte kunde urskilja någon skillnad i själva våldsproblematiken får oss att fundera på om det kan beror på att möjliga avvikelser inom samkönade par inte synliggörs, på grund av att arbetsutrymmet och den delvis heteronormativt präglade arbetsmiljön inom organisationerna gör det svårare att reflexivt uppmärksamma skillnader. Att det inte finns ett mer utarbetat samarbete med RSFL när man möter samkönade par kan bero på en kostnadsfråga, eller att arbetsstrukturen som är till viss del präglad av institutionell heteronormativitet kan försvåra möjligheten till regelbunden kontakt. Till följd av arbetsstrukturen behöver socialarbetare förlita sig på den erfarenheten man har, i en miljö som är delvis heteronormativt präglad.

6.2 Diskussion

Vår studie har bidragit med kunskap kring hur socialarbetare upplever att VIN-problematik inom samkönade par ser ut i Sverige, något som det finns lite forskning om. Det lilla

kunskapsläget vi har hittat är framför allt från en internationell kontext. Tyvärr finns inte mycket forskning som fokuserar på våldet inom samkönade par, utan mer övergripande på hur kontakt med socialtjänst ser ut samt statistik om våldsutsatthet. I vårt kunskapsläge är det egentligen enbart Rogers (2019) som i sin undersökning om transvåld egentligen tittar på våldsmekanismer inom andra parkonstellationer än icke samkönade. Det hade varit intressant om vi mer direkt undersökt samkönade par, men av etiska skäl valde vi inte det tillvägagångssättet eftersom vi undersöker ett känsligt ämne som hade kunnat varit en jobbig upplevelse för deltagarna. Socialarbetare är en lämpligare grupp eftersom det handlar om deras yrkesroll och inte deras egna privatliv.

De som vi kommit fram till i studien bidrar med en förståelse av vad socialarbetare ser i möte med samkönade par och hur dom uppfattar våldet. Vi kunde också undersöka det sociala arbetets utformning och struktur och se hur fenomen som heteronormativitet inverkar på arbetet. Hade vi direkt undersökt samkönade par hade vi mer i detalj kunnat undersöka våldsproblematiken och vad för mekanismer och förhållanden som råder. Vi hade kunnat undersöka målgruppens syn på socialt arbete och få ett brukarperspektiv på varför det finns en tendens att få samkönade par söker stöd för VIN-problematik. Dock hade det förmodligen varit svårt att få tag i deltagare eftersom det utgör en minoritet när det gäller klienter med VIN-problematik, samt att ämnet är stigmatiserat och skamfyllt. Hade en kvantitativ metod använts istället för kvalitativ hade empiri och resultat inte kunnat vara lika djupgående. Man hade dock kunnat få in fler svar från socialarbetare och därmed fått resultat med större generaliserbarhet, dessa svar hade varit mer övergripande. Att intervjuerna genomfördes över Zoom eller Skype företag hade både fördelar och nackdelar. En nackdel var att tekniska problem kunde stundtals påverka kommunikationen. En fördel var att intervjuerna var lättare att genomföra eftersom man inte behövde boka ett fysiskt möte. Vi upplevde att intervjuerna överlag gick bra. De få kommunikationssvårigheter som uppkom var inget vi upplevde inverkade på empirin.

Utifrån socialarbetarnas utsagor kan vi se att det finns nyanserade och reflexiva tankar gällande heteronormen och den dubbla stigmatiseringen samkönade par kan uppleva om det förekommer VIN. Dock präglas socialt arbete till viss del av en institutionell heteronormativitet (Detta har framgått av tidigare text.) Därför skulle mer utförlig forskning som kritiskt granskar heteronormativitet i det sociala arbetets struktur behövas. Detta för att hitta möjliga heteronormativa mönster i arbetet som är osynliga och synliggöra dem. Detta kan förhoppningsvis bidra med mer utrymme till reflexivt tänkande i arbetet, vilket i längden kan bidra med en variation av perspektiv på VIN. En följd av detta skulle förhoppningsvis innebära

att fler samkönade par söker och får hjälp. Det behövs särskilt svenska studier inom detta område eftersom det finns få studier i en svensk kontext.

Vår forskning kan förhoppningsvis synliggöra behovet av ett kritiskt tänk gentemot heteronormativitet inom socialt arbete. Denna kunskap kan förhoppningsvis synliggöra och motverka heteronormativa mönster i socialt arbete. Detta bör även vi som framtida socialarbetare ta med oss ut i arbetslivet och förhoppningsvis bidra med en positiv utveckling som inkluderar mer mångfald i perspektiv kring VIN-problematik.

Referenslistan

Ahrne, Göran & Peter Svensson (2015a) Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB.

Ahrne, Göran & Peter Svensson (2015b) Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB.

Ahrne, Göran & Ulla Eriksson-Zetterquist (2015) Intervjuer. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB.

Barnes, Rebecca & Catherine Donovan (2020) Help-seeking among lesbian, gay, bisexual and/or transgender victims/survivors of domestic violence and abuse: The impacts of cisgendered heteronormativity and invisibility. *Journal of Sociology*, 56 (4): 554–570.

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje uppl. Stockholm: Liber AB.

DiMaggio, Paul J. & Walter W. Powell (1983) The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48 (2): 147-160.

Ekström, Veronica (2018a) Carriers of the troublesome violence – the social services' support for female victims of domestic violence. *European Journal of Social Work*, 21 (1): 61–73.

Ekström, Veronica (2018b) Gränsytor under förhandling– om socialtjänstens ansvar för stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 25 (3-4): 269-286.

Eriksson-Zetterquist, Ulla (2009) *Institutionell teori: idéer, moden, förändring*. Malmö: Liber AB.

Fagerberg, Johan, Kevin McKee & Roland Paulsen (2020) The unreflective practitioner: a pilot study on functional stupidity and social work. *European Journal of Social Work*, 23 (6): 992-1004.

Finneran, Catherine, Anna Chard, Craig Sineath, Patrick Sullivan & Rob Stepheneon (2012) Intimate Partner Violence and Social Pressure among Gay Men in Six Countries. *Western Journal of Emergency Medicine*, 13 (3): 260-271.

Foucault, Michel (1977) *Discipline and punish: the birth of the prison*. New York: Random house.

Foucault, Michel (1978) *The history of sexuality: An introduction* (Vol. 1). New York: Vintage Books.

Foucault, Michel (1980) *Power/knowledge: Selected interviews and other writings 1972-1977*. New York: Pantheon Books.

Goffman, Erving (1982) *Stigma: Den avvikandes roll och identitet*. 1.uppl. Stockholm: Nordstedt.

Holmberg, Carin, Maria Jacobson & Ulrica Stjernqvist (2008) *Våldsamt lika och olika. En skrift om våld i samkönade parrelationer*. RFSL skrift. Stockholm: Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter.

Kitzinger, Celia (2005) Heteronormativity in Action: Reproducing the Heterosexual Nuclear Family in After-hours Medical Call. *Social Problems*, 52 (4): 477-498.

Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Tredje [reviderade] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lind, Rolf (2019) *Vidga vetandet*. Lund: Studentlitteratur AB.

Lorenzetti, Liza, Lana Wells, Carmen H. Logie & Tonya Callaghan (2017) Understanding and preventing domestic violence in the lives of gender and sexually diverse persons. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 26 (3): 175–185.

Mattsson, Tina (2013) Motstånd och neutralisering. Kön, makt och professionalitet i arbetet med våld i nära relationer. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 20 (3-4): 150-167.

Meyer, Ilan (1995) Minority stress and mental health in gay men. *Journal of Health and Social Behavior*, 36: 38–56.

Meyer, John & Brian Rowan (1977) Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology*, 83 (2): 340-363.

Morgan, Karen, Ana Maria Buller, Maggie Evans, Kylee Trevillion, Emma Williamson & Alice Malpass (2016) The role of gender, sexuality and context upon help-seeking for intimate partner violence: A synthesis of data across five studies. *Aggression and Violent Behavior*, 31: 136–146.

Oswald, Ramona, Katherine Kuvalanka, Libby Blume & Dana Berkowitz (2009) Queering “the family”. I: Sally Lloyd, April Few & Katherine Allen (red.) *Handbook of feminist family studies*. Thousand Oaks, California: Sage.

Pollitt, Amanda M., Sara E. Mernitz, Stephen T. Russell, Melissa A. Curran & Russell B. Toomey (2019) Heteronormativity in the Lives of Lesbian, Gay, Bisexual, and Queer Young People. *Journal of Homosexuality*. 2021, 68 (3): 522-544.

RFSL Ungdom (2020) Heteronormativitet [<https://rfslungdom.se/ordlista/heteronormativitet/>]
Hämtat: 2021-04-15.

Rennstam, Jens & David Wästerfors (2015) *FRÅN STOFF TILL STUDIE. Om analysarbete i kvalitativ forskning*. Första uppl. Lund: Studentlitteratur.

Rogers, Michaela (2019) Challenging cisgenderism through trans people’s narratives of domestic violence and abuse. *Sexualities*, 22 (5-6): 803-820.

SFS 2001:453. Socialtjänstlag.

SFS 1962:700. Brottsbalklag.

SOSFS 2014:4 *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Stein, Gary L. & Karen A. Bonuck (2001) Physician-Patient Relationship among the Lesbian and Gay Community. *Journal of the Gay and Lesbian Medical Association*, 5 (3): 87–93.

Turell, Susan C. & Molly M. Herrmann (2008) Family" Support for Family Violence: Exploring Community Support Systems for Lesbian and Bisexual Women Who Have Experienced Abuse. *Journal of Lesbian Studies*, 12 (2–3): 211-224.

Bilaga 1

Välkommbrev: Förfrågan om deltagande i undersökning om våld i nära relationer i samkönade par

Vi är två socionomstudenter från Lunds universitet, som skriver kandidatuppsats om våld i nära relationer i samkönade par. Vi vänder oss till er därför att ni arbetar på (verksamhetens namn). Vi vill fråga dig om du vill medverka i undersökningen eftersom du kan bidra med viktig kunskap till studien.

Din medverkan innebär att vi genomför en intervju med dig om dina erfarenheter av våld i nära relationer i samkönade par. Vi uppskattar att intervjutillfället kommer ta ca 1–1,5 timme att genomföra, och genomförs vid en tidpunkt som passar dig.

På grund av rådande pandemi kommer vi hålla alla intervjuer genom Zoom, Skype eller liknande tjänster. Länk till intervjutillfället kommer skickas i god tid. Vi kommer spela in våra intervjuer och transkribera dessa, samtycke till deltagning av intervjun kommer göras genom inspelning. Allt material som vi samlar in kommer anonymisera. Materialet kommer endast användas till vår studie. Efter avslutad studie kommer vi radera vårt överblivna insamlade material, det vill säga allt inspelat material kommer att raderas. Allt deltagande i studien är frivilligt. Detta innebär att du kan avbryta ditt deltagande närsomhelst. Du kan även dra in ditt medverkande efter genomförd intervju.

Vi är tacksamma för ditt deltagande som ger oss möjlighet att genomföra denna studie!

Mvh

Jonas Olsson och Rebecka Brorsson, Lunds universitet, Socialhögskolan.

Bilaga 2

Intervjuguide

Kort presentation av oss själva och studien

- Vilka är vi?
- Vad är syftet med studien? Varför har vi valt ämnet?
- Betona att det inte finns rätt och fel svar
- Det går när som helst att avbryta eller ta en paus, samt dra in efter genomförd intervju.
- Vi är intresserade av dina reflektioner
- Repetera informationsbrevet och inhämta samtycke.
- Har du några frågor innan vi börjar?

Inledningsfrågor:

Tänkte ställa lite frågor om dig och ditt arbete.

Hur länge har du jobbat med våld i nära relationer?

Hur länge har du jobbat inom denna verksamhet?

Något mer du vill tillägga om din verksamhet?

Fetstilt: huvudfrågor *Kursivt: eventuella följdfrågor*

1. Hur ser vanligtvis er första kontakt med klienten ut?

Hur tas kontakt med er? Vilken åtgärd?

2. Vilken grupp är störst representerad i ert arbete?

Någon fråga om statistik påverkan kanske?

3. Finns det något speciellt som ni brukar utgå ifrån i ert arbete?

(perspektiv, teori) Hur bemöts olika parkonstellationer?

4. Hur ser kunskap spridningen ut inom våld i nära relationer i olika verksamheter?

Olika expertis? Samarbeten med andra organisationer? Vem ansvarar för vad?

5. Finns de någon form av expertis inom samkönat våld?

Lyfts detta som ett socialt problem? Vem ansvarar för vad?

6. Har ni upplevt någon förändring gällande expertisen som funnits under den tid som ni arbetat med våld i nära relationer?

Annat fokus? Prioritet? Vem ansvarar för vad?

7. Vad för typ av våld uppfattar du förekommer mest i nära relationer?

(ekonomiskt, sexuellt, emotionell, fysisk eller psykisk)

8. Varierar sig upplevelser och erfarenheter av våld utifrån kön och sexualitet?

Likheter/skillnader? Hur? Hur arbetar man med de? Trans?

9. Påverkas offerrollen av kön?

Prepositioner? Lagar? Heteronormativitet och stereotyper?

10. Syns HBTQ inom verksamheten?

Ja? Nej? Vanligt? Ovanligt?

11. Hur upplever du HBTQ-rörelsens syn på våld i nära relationer?

Historisk påverkan på problembilden?

12. Finns det skillnad mellan samkönade och icke samkönade parrelationer?

Våldets karaktär? Offerroll/våldsutövare? Problematik bild? Hur arbetar man med de?

13. Vad ser ni för riskfaktorer inom våld i nära relationer?

Minoritet? Etnicitet? Kön? Sexualitet? Stigma? Diskriminering?

Följdfrågor passande till samtliga ovanstående frågor: *Vilka ansvarsområden har olika enheter? Vem agerar?*